

Varhaiskasvattajien kokemuksia pienryhmätoiminnasta
Pöykkölän päiväkodissa

Haataja Eeva & Solehmainen Sari
Sosiaali-alan koulutusohjelman opinnäytetyö
Lapset ja nuoret
Sosionomi (AMK)

LAPIN AMK 2014

ALKUSANAT

Haluamme kiittää opinnäytetyöhömmä osallistuneita Pöykkölän päiväkodin johtajaa ja työntekijöitä, jotka vastasivat haastatteluunne koskien pienryhmäpedagogiikkaa. Asiantuntevien vastausten perusteella saimme paljon tietoa pienryhmäpedagogiikasta ja sen toiminnasta päiväkodissa. Näiden vastausten avulla löysimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme ja tulevaisuudessa voimme hyödyntää tietoa itse työskennellessämme varhaiskasvatuksen parissa.

Rovaniemellä 20.10.2014 Eeva Haataja ja Sari Solehmainen

TIIVISTELMÄ

LAPIN AMMATTIKORKEAKOULU, Sosiaali- ja koulutusohjelma

Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä(t):	Haataja Eeva & Solehmainen Sari
Opinnäytetyön nimi:	Varhaiskasvattajien kokemuksia pienryhmätoiminnasta Pöykkölän päiväkodissa
Sivuja (joista liitesivuja):	78 (7)
Päiväys:	23.10.2014
Opinnäytetyön ohjaaja(t):	Järvi Seija & Seppälä Leena
<p>Opinnäytetyön kuvaus:</p> <p>Opinnäytetyössämme tutkimme Rovaniemeläisen Pöykkölän päiväkodin pienryhmäpedagogiikan toteutumista ja henkilökunnan omia kokemuksia pienryhmätoiminnasta.</p> <p>Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.</p> <p>Tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta, joka sisälsi sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä. Kyselyn avulla selvitimme Pöykkölän päiväkodin henkilökunnan kokemuksia pienryhmäpedagogiikasta. Kyselylomakkeita jaotimme 20 kappaletta ja vastauksia saimme 15 kappaletta eli vastausprosentti oli 75 prosenttia.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että henkilökunnan määrän ollessa riittävä, pienryhmätyöskentely on hyödyllistä niin lapsen, kuin kasvattajankin kannalta. Pienryhmätyöskentelyssä kasvattajalla on mahdollisuus huomioida ja havainnoida lasta paremmin, suunnata toimintaa haluttuun suuntaan, mahdollisuus luoda rauhallinen ilmapiiri, sekä kannatella lasten välistä vuorovaikutusta.</p>	
<p>Avainsanat: Pienryhmäpedagogiikka, varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus, päivähoito, varhaiskasvattajat</p>	

ABSTRACT

LAPLAND UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, Social Services

Degree programme: :	Bachelor of Social Services, Children and young people
Author(s):	Haataja Eeva & Solehmainen Sari
Thesis title:	Early Childhood Educators' Experiences about Small Group Activities in Pöykkölä Daycare Centre
Pages (of which appendixes):	78 (7)
Date:	23.10.2014
Thesis instructor(s):	Järvi Seija & Seppälä Leena
Thesis description:	<p>The aim of this thesis was to find out how small group activities are implemented in Pöykkölä Day care centre in Rovaniemi and what kind of experience the personnel has about it.</p> <p>Our thesis is a qualitative study.</p> <p>With a questionnaire we found out opinions and experiences about small group activities of the personnel in Pöykkölä day care centre. We delivered 20 questionnaires and received 15 replies. The response rate percentage was 75.</p> <p>The results of the study show that both the children and the educators benefit from small group activities when the amount of personnel is adequate. In smaller groups the educator has better chance to pay attention to the children and observe them. The educator can also lead the activities to desired direction, create a peaceful environment and support the interaction between the children.</p>
Keywords:	small group pedagogy, early childhood education, educational partnership, daycare

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
SISÄLLYS	5
1. JOHDANTO	7
2. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	9
2.1. Asiakirjat tutkimuksen pohjana	10
2.2. Aiemmat tutkimukset ja tutkielmat	13
3. PÖYKKÖLÄN PÄIVÄKOTI	14
3.1. Päiväkodin arvot	15
3.2. Varhaiskasvatushenkilöstö	16
4. TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
4.1. Tutkimuskysymykset	17
4.2. Laadullinen vai määrällinen tutkimus	17
4.3. Tutkimusaineiston kerääminen	18
4.4. Tutkimuksen luotettavuus	19
4.5. Tutkimuksen eettinen näkökulma	20
4.6. Analysointi sisältöanalyysinä	21
5. PIENRYHMÄPEDAGOGIIKKA	22
5.1. Pienryhmäpedagogiikan hyvät ja huonot puolet lapsen kannalta	22
5.2. Pienryhmäpedagogiikan hyvät ja huonot puolet henkilöstön kannalta	24
5.3. Vuorovaikutus	26
5.4. Pienryhmätoiminta	27
5.5. Ryhmän muodostaminen	27
5.6. Lapsi ryhmässä	28
5.7. Omaha-ohjeistus lapsen kehityksen tukena	28
6. LAPSEN KEHITYS	32
6.1. Lapsen kehitys viiteen ikävuoteen asti	32
6.2. Kiintymyssuhde	40
6.3. Lapsen sosiaalinen kehitys	42
7. TUTKIMUSTULOKSET	44
7.1. Taustatietoa henkilöstä	44
7.2. Tutkimus tulosten tarkastelu	47

8. OMAA POHDINTAA JA MAHDOLLISET JATKOTOIMET	63
LÄHTEET	68
LIITTEET	71

1. JOHDANTO

Opinnäytetyössämme tutkimme pienryhmätoimintaa Rovaniemellä Pöykkölän päiväkodissa. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä päiväkodin johtajan kanssa, sillä myös häntä kiinnosti kuinka pienryhmäpedagogiikkaa käytetään työvälinaivänä päiväkodissa ja kuinka henkilöstö pienryhmien toiminnan kokee. Pienryhmäpedagogiikan käytöllä on kiistatta monia hyviä puolia, mutta omassa työssämme olemme havainneet, ettei sitä aina osata hyödyntää vaan se saate-taan jopa kokea työtä hankaloittavana tekijänä. Halusimme päiväkodin henkilös-tön kertovan meille mitkä tekijät vaikeuttavat päivittäisiä rutiineja, sekä miten pienryhmätoiminnan käyttämistä voitaisiin tehostaa ja helpottaa.

Tavoitteemme oli myös kartoittaa kyselyn avulla mitkä asiat vaikuttavat varhais-kasvatushenkilöstön kokemuksiin pienryhmätoiminnasta. Voisiko näihin vaikut-taa kenties koulutus, työkokemus vai onko kyse informaation puutteesta tai kou-lutuksen laiminlyönnistä? Myös varhaiskasvatushenkilöstön sitoutumisessa ja sitouttamisessa on ilmennyt eroja ja halusimme selvittää mistä ne voisivat joh-tua. Tavoitteenamme oli myös saada tietoon kuinka Pöykkölän päiväkodissa lapset jaetaan pienryhmiin ja kuinka ryhmien toiminta on muuttunut pienryhmien myötä.

Opinnäytetyöllemme oli selvästi tilaus päiväkodissa, sillä toimintamallina pien-ryhmätoiminta on edelleen uusi ja siitä on vielä paljon opittavaa. Olemme mo-lemmat työskennelleet muun muassa sijaisena useassa eri päiväkodissa, Eeva Rovaniemellä ja Sari Muuramessa. Pienryhmäpedagogiikan käyttäminen vaih-telee suuresti kaikissa päiväkodeissa joissa olemme työskennelleet. Samassa ryhmässä saattaa osa henkilökunnasta olla hyvinkin sitoutunutta pienryhmätoi-mintaan ja osa tekee niin kuin "aina on toimittu". Kuitenkin omahoitajuus toimii lähes poikkeuksetta joka paikassa. Halusimme selvittää mikä on se "peikko" jonka sana pienryhmäpedagogiikka tuo päivähoitoon.

Pienryhmäpedagogiikka on työtapa, jonka tarkoitus on auttaa sekä lasta että päiväkodin henkilökuntaa. Pienryhmätoiminnan perustana on vuorovaikutuksen suunnittelu ja sen mahdollistaminen. Vuorovaikutuksen myötä lapsella on mahdollisuus saada psyykelle aikuisen kannattelevaa vuorovaikutusta silloin kun lapsi sitä tarvitsee. Pienessä ryhmässä lapsella on parempi mahdollisuus oppia suhteuttamaan omia taitojaan tilanteeseen sopiviksi sekä tunnistamaan omien tekojensa seuraukset ja vaikutukset toisiin ihmisiin. (Mikkola & Nivalainen 2009, 33.)

Pienryhmäpedagogiikka on eräs pedagogiikan laji, joten siihen pitää koko henkilökunnan sitoutua. Pedagogiikan valinta helpottaa työyhteisön toimintaa, kun se on selvästi määritelty ja työntekijät ymmärtävät mihin sitoutuvat. Pienryhmäpedagogiikka näkyy päivittäisissä toimissa, työaikasunnittelussa ja organisoinnissa. Toiminnassa on tehtävä selkeitä valintoja ja rajoituksia; painotuksina voivat olla esimerkiksi pienryhmätoiminta, pitkäkestoisen leikin mahdollistaminen ja dokumentointi. Henkilökunta sitoutuu sellaisen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen, joka tukee valittua pedagogiikkaa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 25.)

2. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön aihetta miettiessämme huomasimme kaksi asiaa; pienryhmäpedagogiikkaa ei omaksuta käyttöön kaikilta osin, sekä ettei siitä juurikaan löydy materiaalia. Eevalla on vankka ja pitkä työkokemus päivähoidon parissa Rovaniemen eri yksiköissä Rovaniemellä. Sari puolestaan on aloittanut työt päivähoidossa vasta opintojen ohella. ”Ulkopuolisena” kuten esimerkiksi sijaisena, saa erilaisen kuvan päiväkotiryhmän toiminnasta, kuin mitä päiväkodissa vuosikaudet työskennellyt saa. Työtavat ovat usein ryhmissä rutinoituneet vuosien aikana ja mahdolliset uudet ideat saattavat päätyä romukoppaan saman tien.

Aiheena pienryhmäpedagogiikka ja sen käyttäminen työvälineenä päiväkodeissa on erittäin ajankohtainen ja alun perin meitä kiinnosti sekä varhaiskasvatushenkilöstön että lasten vanhempien mielteet pienryhmätoiminnasta. Kuitenkin opinnäytetyö olisi paisunut liikaa, joten päädyimme kartoittamaan vain tietyn päiväkodin henkilöstön mielteitä. Alun perin pienryhmätoiminta aiheena tuli Sarille syksyllä 2013 organisaatioharjoittelun myötä, jossa vannottiin pienryhmäpedagogiikan nimiin siitä huolimatta, että vuoropäiväkodin vuorokausirytmissä pienryhmissä toimiminen tuotti haasteita. Kuitenkin verrokipäiväkodin löytäminen osoittautui haasteelliseksi, joten pienryhmäpedagogiikka vuoropäiväkodissa unohtui ja Eevan osallisuuden myötä päädyimme tekemään opinnäytteen Pöykkölän päiväkotiin.

Pöykkölän päiväkodin johtaja innostui opinnäytetyön ideasta ja halusi osallistua sen toteuttamiseen. Kysymyksiä muokattiin päiväkodin tarpeisiin sopiviksi, jotta epäkohdat selviäisivät paremmin. Ennen kyselylomakkeiden (Liite 3) jakamista henkilöstölle toimitimme Tutkimuslupahakemuksen (Liite 1) Rovaniemen varhaiskasvatuspalveluiden johtaja Pirjo Honkavuorelle, joka myönsi luvan tutkimukseen.

Ongelmaksi arvelimme koituvan myöhäisen ajankohdan keväällä, jolloin useimmilla saattaa olla jo kesälomat ja mahdollisesti päättyvät työsuhteet mie-

lessä. Näin ollen vastausinnostus ei välttämättä olisi kovin korkea. Kuitenkin henkilöstö oli asiasta innoissaan ja vastaukset saatiin lähestulkoon sovitussa aikataulussa.

Opinnäytetyön teoria osuus oli jo mietittynä ennen kysymysten laatimista, mutta uusia ajatuksia tuli koko ajan ja vaikka opinnäytteen aihe aluetta oli jo supistettu puoleen, meinasi aiheet rönsyillä. Lisäksi tutkimuskysymyksiä oli alun perin useampia, mutta niidenkin määrä rajattiin kolmeen jo pelkästään aihealueen hallinnan takia.

Pienryhmäpedagogiikasta henkilöstölle puhuttaessa otetaan usein esille Petteri Mikkolan ja Kirsi Nivalaisen kirjat Lapselle hyvä päivä tänään ja Tiimille hyvä päivä tänään. Havaitsimme, että ne oikeastaan ovat ainoat, oppaat jotka suoraan kertovat kyseisestä aiheesta.

2.1. Asiakirjat tutkimuksen pohjana

Päivähoidolla tarkoitetaan lasten päivähoidosta annetun lain (Finlex) mukaan lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, leikkitoimintana tai muuten päivähoitona. Lasten päivähoito on varhaiskasvatuspalvelu, jossa yhdistyvät lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ja vanhempien oikeus saada lapselleen hoitopaikka (Sosiaaliportti).

Varhaiskasvatussuunnitelman (lyhennettynä ”vasu”) perusteet on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjana ovat valtioneuvoston periaatepäätöksenä 28.2.2002 hyväksymät valtakunnalliset linjaukset, jotka sisältävät yhteiskunnan järjestämän ja valvoiman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet).

Varhaiskasvatusta ohjataan sekä valtakunnallisilla että kunnan omilla asiakirjoilla. Stakesin ja Kuntaliiton seurannan mukaan vuonna 2007 lähes 80 prosenttia Suomen kunnista ilmoitti kuntatason varhaiskasvatussuunnitelman olevan joko valmiina tai tekeillä. Vasutyön myötä on haluttu käynnistää lapsilähtöisen ja entistä laadukkaamman toimintakulttuurin rakentaminen. Toiminnan sisällössä ja suunnittelussa painottuvat lapsen hyvinvointi, leikki, kieli, vuorovaikutus sekä kasvatuskumppanuus. Vasu on tarkoitettu konkreettiseksi työvälineeksi. Sen tehtävä on kuvata niitä periaatteita, toimintatapoja ja menetelmiä, joilla varhaiskasvatusta suunnitellaan ja toteutetaan kunnissa ja yksiköissä. Kuntatasolla vasun tulee kuvata kunnan koko varhaiskasvatuksen yhteistä arvopohjaa sekä toteuttamisen ja kehittämisen lähtökohtia. Yksilötasoilla vasuihin on kirjattu ne asiat, joiden eteen ollaan valmiit tekemään työtä ja ponnistelemaan sekä ne arvot, joiden mukaiseen toimintaan sitoudutaan. (Mikkola & Nivalainen 2009, 13 - 14.)

Rovaniemen kaupungin kunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu valtakunnallisiin perusteisiin ja toimii päiväkotien omien suunnitelmien pohjana. Rovaniemen varhaiskasvatussuunnitelmaan on poimittu valtakunnallisesta suunnitelmasta keskeisimmät linjaukset ja niitä on konkretisoitu toiminnan suunnittelun ja toteutuksen pohjaksi. Tavoitteena on, että Rovaniemen varhaiskasvatussuunnitelma toimii päivähoidon laatukäsikirjana ja jatkossa myös laadun arvioinnin välineenä. (Rovaniemi)

Virallisten materiaalien ja asiakirjojen lisäksi tutustuimme tutkimuksiin ja opinnäytetöihin, jotka liittyvät pienryhmäpedagogiikkaan, lapsen omahoitajuuteen ja myös henkilöstön jaksamiseen. Tätä viitekehystä vasten pystyimme etsimään käsitteet, jotka oleellisesti liittyvät pienryhmäpedagogiikkaan. Tärkeimpiä käsitteitä ovat pienryhmätoiminta, omahoitajuus, pedagogiikka, tiimityö, lapsilähtöisyys ja varhaiskasvatus.

Pienryhmäpedagogiikkaan liittyvää ammattikirjallisuutta löysimme muun muassa Petteri Mikkolan ja Kirsi Nivalaisen kirjoittamina. Heidän kirjoittamiaan ovat

kirjat Lapselle hyvä päivä tänään (2009), sekä Tiimille hyvä päivä tänään (2010). Tutustuimme myös lasten omahoitajuudesta päiväkodissa kertovaan kirjaan Omahoitajuus pedagogisena työmenetelmänä, jonka ovat kirjoittaneet Salminen ja Tynninen. Edellä mainitut kirjat ovat päiväkodeissa laajalti käytössä nykyäänkin, sillä muita helpohkoja kirjoja on vaikea löytää. Käytimme toki myös useita muita lapsen kehitykseen, vuorovaikutukseen ja pedagogiikkoihin liittyviä kirjoja ja kirjoituksia.

2.2. Aiemmat tutkimukset ja tutkielmat

Ryhtyessämme suunnittelemaan opinnäytetyötämme pienryhmäpedagogiikasta katsoimme lävitse minkälaisia opinnäytetöitä ja tutkielmia aiheesta on aikaisemmin tehty. Aiheena pienryhmäpedagogiikka on varsin uusi, joten suurin osa aiheista oli vain pintaraapaisuja ja ikään kuin sivulauseessa tutkielmissa. Kuitenkin vuoden 2014 aikana pienryhmäpedagogiikasta on ilmestynyt useampia opinnäytteitä, mikä on erittäin hyvä asia, sillä työvälineenä pienryhmäpedagogiikka on päiväkodeissa vielä varsin vieras.

Elina Savolaisen ”Pienryhmätoiminta päiväkodin lapsiryhmätoiminnan järjestämisen keinona” pro gradu -tutkielma vuodelta 2013 antoi suuntaa melkoisesti sille miten halusimme opinnäytteemme toteuttaa.

3. PÖYKKÖLÄN PÄIVÄKOTI

Pöykkölän päivähoidto tarjoaa päivähoitopalveluja, sekä esiopetusta lasten ja perheiden tarpeiden mukaisina toimintamuotoina ja -aikoina lasten päivähoitosta annetun lain mukaisesti.

Kuva 1 Pöykkölän päiväkoti

Pöykkölä alueena on kuin pieni ”kyläyhteisö”. Päiväkoti sijaitsee luonnonläheisellä ja rauhallisella pientalovaltaisella asuinalueella. Päiväkodin kasvatusympäristöön kuuluvat päiväkodin rakennetut tilat, piha-alueet (Tipu-piha ja Kukkopiha), urheilukenttä, lähimetsä, hiihtoladut ja Salmijärvi uimarantoinen. Varhaiskasvatusympäristönä se on turvallinen, kannustava, avoin, kiireetön, sekä mielenkiintoa ja uteliaisuutta herättävä. Ympäristö mahdollistaa lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen, sekä luo puitteet oppimiselle.

Pöykkölän päiväkodissa toimii 5 ryhmää; 0-2 -vuotiaiden ryhmä ”Tuomet”, 3-5 -vuotiaiden ryhmä ”Pihlajat”, 3-5 -vuotiaiden ryhmä ”Koivut”, 5-6 -vuotiaiden ryhmä ”Katajat”, sekä esiopetusikäisten ryhmä ”Männyt”. Päiväkodissa työskentelee seitsemän lastentarhanopettajaa, seitsemän lastenhoitajaa ja yksi erityisavustaja. Siivous- ja vaatehuollosta vastaa kolme päiväkotiapulaista. Ruoka-

huollosta vastaa päiväkodin jakelukeittiön emäntä. (Pöykkölän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma).

Pöykkölän päiväkotitoimi aloitti oman varhaiskasvatussuunnitelman tekemisen syksyllä 2004 professori Kirsti Karilan Vasu-koulutuksen seurauksena. Vasun suunnittelussa olivat osaltaan mukana myös vanhemmat, joiden antama palaute ja näkemykset ovat olleet tärkeitä suunnitelman laatimisessa. Varhaiskasvatussuunnitelma valmistui syksyllä 2006, jonka jälkeen sitä on päivitetty vuosittain. Päiväkodin henkilökunta on tuonut oman ammatillisen osaamisensa ja näkemyksensä yhteiseen suunnitelmaan ja on sitoutunut noudattamaan sitä. Jokaisessa ryhmässä tehdään myös ryhmän oma varhaiskasvatussuunnitelma, jossa kuvataan ryhmän toimintaa ja käytäntöjä.

3.1. Päiväkodin arvot

Pöykkölän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman mukaan päiväkodissa arvostetaan lapsuutta. Päiväkodissa on kiireetön ja lämmin ilmapiiri ja lapset kokevat tulevansa hyväksytyiksi omana itsenään.

Arjen toiminnassa painotetaan toisten kunnioittamista, turvallisuutta ja tasa-arvoa. Näiden lisäksi huomioidaan, arvostetaan ja ymmärretään lapsen ja perheen yksilöllisyyttä ja erilaisuutta.

Lasta kuunnellaan, kuullaan ja hänen erilaisiin tarpeisiin ja kysymyksiin vastataan. Lapsen ja vanhempien mielipiteitä kunnioitetaan.

Vanhempien kasvatuskäsitteet ja elämäntavot huomioidaan toiminnassa ja niitä kunnioitetaan.

Lapsen turvallisuus varmistetaan sisällä ja ulkona. Henkilökunta huolehtii, että lapsella on käytössä turvalliset leikki-, toiminta- ja pelivälineet. Työvuorot ja työ-

ajat suunnitellaan siten, että päiväkodissa on lapsille tuttu ja riittävä henkilöstö. (Pöykkölän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.)

3.2. Varhaiskasvatushenkilöstö

Pöykkölän päiväkodissa työskentelee päiväkodin johtajan lisäksi seitsemän lastentarhaopettajaa, seitsemän lastenhoitajaa, erityisavustaja, kolme päiväkotiapulaista sekä jakelukeittiön emäntä.

Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa nostetaan esille yhteistyöstä saattava voima. Eri ammattiryhmien saumaton yhteistyö on tärkeää. Yhteistyö tapahtuu sekä päiväkodissa, jossa koulutuksen saaneet henkilöt toimivat yhdessä, että yhteistyössä muun lasta ja perhettä tukevan palvelujärjestelmän kanssa. Henkilökunta kunnioittaa toisten ammattitaitoa ja osaamista ja turvaa toistensa työrauhan. Tiedottaminen päiväkodissa on avointa. Päiväkodin yhteistä toimintaa ovat esimerkiksi yhteiset ”muskarit” kuukausittain. Ryhmät tekevät yhdessä retkiä ja järjestävät ulkotapahtumia.

Jokaisella työryhmällä on kerran viikossa oma ryhmäpalaveri. Kerran kuukaudessa on päiväkodin yhteinen suunnitteluilta, jossa käydään aluksi läpi päiväkodin yhteiset tapahtumat ja sen jälkeen jokainen ryhmä suunnittelee tulevan kuukauden ryhmän toimintaa. Lastentarhaopettajilla on joka toinen viikko pedagogisen toiminnan suunnittelupalaveri. Työvuorovastaavilla on joka viikko palaveri, jossa käsitellään työaikoja ja tarvittavia työaikamuutoksia. Viikoittain on talon yhteinen info, johon osallistuu joka ryhmästä vähintään yksi henkilö ja jossa käsitellään tiedotettavia asioita.

4. TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1. Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyötä suunniteltuamme tarkoituksemme oli ensin toteuttaa kysely sekä päiväkodin henkilöstölle että lasten vanhemmille, mutta huomasimme pian haukkaavamme liian suuren palan. Päädyimme kartoittamaan vain henkilökunnan, sillä asia kiinnosti meitä myös työssä jaksamisen ja viihtymisen kannalta. Pienryhmätoiminta käsitteenä olisi lisäksi vaatinut aikalailla avaamista, mikäli kysely olisi tuotettu myös vanhemmille.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat:

- Miten pienryhmätoimintaa toteutetaan arjessa?
- Vaikuttaako henkilöstön koulutus ja/tai palveluvuodet siihen kuinka pienryhmäpedagogiikka otetaan vastaan?
- Kuinka lapset jaetaan ryhmiin ja otetaanko lapsen yksilöllisyys huomioon ryhmäjaoissa?

4.2. Laadullinen vai määrällinen tutkimus

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus tuottaa ymmärtävää tietoa ja se vastaa ensisijaisesti kysymyksiin miksi, millainen ja miten. Sen tavoitteena on ymmärtää asioita ihmisten, kuluttajien ja asiakkaiden näkökulmasta.

Erityisen hyödyllinen laadullinen tutkimus on, kun tarvitaan tietoa asioista, joita ei tunneta tai tiedetä erityisen hyvin tai kun kyse on monimutkaisista prosesseis-

ta, esimerkiksi valintapäätökseen johtavista tekijöistä. Laadullinen tutkimus on myös parhaimmillaan tuodessaan kohderyhmän näkökulman inspiroimaan omaa ajattelua ja kehitystyötä. (Inspirans.)

Opinnäytetyössämme käytimme laadullista eli kvalitatiivista tutkimustapaa. Kvalitatiivinen tutkimustavan päämääränä on pyrkiä ymmärtämään kyselyyn vastanneiden näkökanta ja samalla myös peilata omia kokemuksia liittyen aiheeseen. Kyselyyn vastanneilta saatu tieto vastaa täysin omia havaintoja.

Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on kuvata ja tutkia todellista elämää. Tutkimusmenetelmänä laadullinen kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kokonaisvaltaiseen tiedon hankintaan, jolloin aineisto kerätään todellisissa tilanteissa. Useimmiten tutkimustiedon keräämiseen käytetään keskusteluita, haastatteluita ja havainnointia. Tietoa voidaan kerätä myös lomakkeilla, kuten me teimme. Haastattelut olisivat olleet luotettavampi tapa kerätä tietoa, mutta päiväkodin arjessa niiden järjestäminen olisi ollut haasteellista.

4.3. Tutkimusaineiston kerääminen

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla henkilökuntaa haastattelulomakkeen avulla ja kyselemällä. Henkilökohtaiset haastattelut tehtiin pääosin spontaanisesti töiden ohessa, Eevan ollessa Pöykkölän päiväkodissa lastentarhaopettajan sijaisena. Lisäksi Eeva käytti kyselyn tukena omia havaintojaan joita teki päiväkodissa työskennellessään.

Henkilökuntaa haastateltiin satunnaisesti työn lomassa ja heille esitettiin samoja kysymyksiä lomakkeessa. Vastaukset kirjoitettiin muistiin ja analysoitiin kirjallisten vastausten kanssa yhtä aikaa.

Eevan kysyessä pienryhmätoiminnan hankaluudesta hän sai vastaukseksi, ettei tiloja ole riittävästi pienempien ryhmien käyttöön. Tämä onkin usein iso ongelma riittävän henkilökunnan ohella. Henkilöstöä on sääntöjä vastaava määrä, mutta pieniä, muutaman lapsen ryhmiä on mahdottomuus muodostaa siten, että jokaisessa ryhmässä olisi oma aikuinen ja oma pieni tila missä toimia. Suuressa tilassa ei ole samanlaista tuntua ryhmästä, koska eri ryhmät ovat kuulo- ja näköyhteyden päässä toisistaan.

Pienryhmätoimintaan liitettävää omahoitajuusasiaa kysyttäessä henkilökunta oli sitä mieltä, ettei ole välttämättä hyvä, että yksi aikuinen hoitaa aina samoja lapsia, koska lapset eivät totu muihin hoitajiin. Hoitohenkilöstö oli myös sitä mieltä, etteivät kaikki lapset saa tasavertaista kohtelua osakseen, sillä hoitajien kesken on osaamisen suhteen suuria eroja. Esimerkiksi yksi hoitaja voi olla lahjakas musiikillisesti, jolloin hänen ryhmän lapset laulavat paljon ja vastaavasti toinen hoitaja voi olla lahjakas taiteellisesti, jolloin ryhmä harrastaa kädentaitoja. Ongelmana voivat myös olla henkilöstön väliset henkilökemiat samoin kuin hoitajan ja vanhempien väliset kemiat. Kaikki eivät ole yhtä taitavia sosiaalisissa kanssakäymisissä.

Haastattelulomakkeita jaettiin yhteensä kaksikymmentä (20) kappaletta eli kyselylomakkeen sai jokainen Pöykkölän päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstön jäsen. Todennäköisesti kyselyn myöhäisen ajankohdan, joka ajoittui juuri kesäloman kynnykselle, vuoksi palautuneita lomakkeita oli vain viisitoista (15 kappaletta). Kuitenkin tulos on varsin hyvä, sillä usein tällaisiin kyselyihin vastausprosentti jää vähäiseksi. Vastausprosentti tässä kyselyssä oli 72 prosenttia.

4.4. Tutkimuksen luotettavuus

Validiteetilla eli tutkimuksen pätevyydellä tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2009, 231 -32).

Kyselylomake, joka on tarkasti rakennettu etukäteen, on hyvä mittari kertomaan omalta osaltaan pienryhmäpedagogiikan haasteista henkilökunnan kannalta katsottuna. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että siinä käytetty kyselylomake on laadittu yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Näin ollen tutkimus palvelee myös päiväkodin tarpeita tulevaisuuden kehitystyötä ajatellen. Valmiit kyselylomakkeet luetettiin lävitse muutamalla koejoukolla, joka koostui toisen päiväkodin henkilöstöstä, lähinnä lastenhoitajista. Tällä pyrittiin takaamaan se, että kysymykset olivat luettavassa muodossa eikä niitä voinut ymmärtää väärin. Toki virheelliset käsitykset ovat aina mahdollisia.

4.5. Tutkimuksen eettinen näkökulma

Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 20) mukaan haastattelun eettisiä periaatteita ovat informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys.

Opinnäytetyöhön liittyvään kyselyyn haettiin tutkimuslupa Rovaniemen kaupungin Varhaiskasvatuspalveluiden johtaja Pirjo Honkavuorelta. Tutkimusta tehtäessä noudatimme henkilötieto- ja julkisuuslain säännöksiä, eikä nimiä tai muita henkilön tunnistamisen paljastamia tietoja ole tullut julki missään vaiheessa. Opinnäytetyöstä kerrottiin myös Pöykkölän päiväkodin henkilöstölle, joten kaikki tiesivät mistä on kysymys tässä tutkimuksessa. Kyselylomakkeita käsiteltiin luottamuksellisesti ja niitä ei ole nähneet muut kuin opinnäytteen tekijät. Kyselylomakkeita tullaan myös säilyttämään siten, ettei niihin kukaan ulkopuolinen pääse käsiksi.

4.6. Analysointi sisältöanalyysinä

Vaikka sisällönanalyysi on alun perin luonteeltaan kvantitatiivinen menetelmä, jonka tavoitteena on kuvata jonkin aineiston jakautumista luokkiin ja kategorioihin ja sillä tavoin ilmaista sisällön olemusta, - silti sillä on merkitystä myös kvalitatiivisena analyysimenetelmänä. (Metodix.) Käytettäessä sisältöanalyysiä aineistoa tarkastellaan etsien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Aluksi kävimme lävitse koko kysely aineiston lukien ja samalla miettien onko aineistossa jotain sellaista mikä heti herättäisi huomion. Tällaista olisi ollut muun muassa hyvin eriävät mielipiteet jostain aiheesta. Tällainen löytyikin koskien pienryhmäpedagogiikan käyttöä jokapäiväisessä päiväkotityössä ja toinen hyvin paljon hajontaa mielipiteissä tuli lasten osallisuudesta toiminnan suunnittelussa. Nämä kaksi kohtaa aiheutti keskustelun siitä miten hyvin henkilökunta on sitoutunut pienryhmäpedagogiaan.

Käytyämme päällisin puolin kyselylomakkeet lävitse aloimme käsitellä kutakin kysymystä erikseen kohta kohdalta. Tässäkin havaitsimme selviä eroavaisuuksia, joten seuraavaksi etsimme vastausta kysymykseen miksi eroja on niin paljon. Alun perin epäilimme, että käytäntö erot saattaisivat johtua iästä tai koulutuksesta, mutta mitään siihen suuntaavaa emme havainneet.

5. PIENRYHMÄPEDAGOGIIKKA

Varhaiskasvatusympäristö on luotava sellaiseksi, että varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden ja opetussuunnitelmien on mahdollista toteutua. Lapsiryhmän henkilökunnalla on valtaa siihen, kuinka he toteuttavat lapsiryhmänsä toimintaa. Esimerkiksi he voivat usein päättää siitä jakavatko lapsia pienempiin ryhmiin vai eivät. Ryhmätoiminnan järjestäminen on sekä ideologinen että arvokysymys. Koska päivähoitopaikkojen tarve kasvaa ja ryhmäkoot suurenevät sekä ryhmissä olevien lastentarpeet monipuolistuvat, huomioita tulee kiinnittää ryhmätoiminnan uudenlaiseen organisointiin, sillä vanhat mallit eivät välttämättä enää ole toimivia. Suuret ryhmäkoot puoltavat sitä, että lapsia on ryhdytty jakamaan pienempiin ryhmiin ja pienryhmätoimintaa on ryhdytty järjestämään. (Savolainen 2013, 15.)

5.1. Pienryhmäpedagogiikan hyvät ja huonot puolet lapsen kannalta

Mitä pienempi lapsi sitä enemmän hän hyötyy siitä, että hoitajana on aina sama aikuinen ja ryhmässä on mahdollisimman vähän toisia lapsia. Ryhmäkokoonkin yksi varhaiskasvatuksen keskeisimmistä laatutekijöistä. Suurena puutteena voidaan pitää sitä, että Suomessa ei ole määritelty eri-ikäisten lasten ryhmien enimmäiskokoja. Sen sijaan ryhmän kokoa säädellään epäsuorasti aikuisten ja lasten suhdelukusäädöksin. Tällä tavoin ei kuitenkaan voida suojella lapsia eikä aikuisia hallitsemattoman isoilta ryhmiltä. (Kalliala 2012, 157.)

Jo hyvin pieni lapsi osaa lukea ympäristönsä tunnekieltä. Se tapa, jolla aikuinen huomioi ja kohtaa lapsen sekä vastaa hänen tarpeisiinsa, herättää aina erilaisia tunteita kuten mielihyvää ja turvallisuutta tai pelkoa ja turhautumista. Vaikka lapsi ei vielä osaa eritellä eikä käsitellä omia tai toisten ihmisten tunteita, hän kokee ja tuntee ne voimakkaasti itsessään. Perusturvallisuus kehittyy ja vahvistuu jokapäiväisissä arjen kohtaamisissa aina kun lapsi saa osakseen hyväksyn-

tää ja läheisyyttä. Lapselle on tärkeää tietää, että hän on erityinen ainakin jollekin aikuiselle tai aikuisille. (Mikkola & Nivalainen 2011, 34.) Aikaisemmin on luultu, että pieni lapsi pystyy solmimaan voimakkaan tunnesiteen vain yhteen ihmiseen, joka on yleensä äiti. Lapselle on kuitenkin hyvin tärkeää saada solmia suhde myös omaan hoitajaansa, sillä alle 3 -vuotias lapsi ei pysty sisäistämään ajatusta, useammasta päiväkodin aikuisesta turvallisuuden lähteenä. Mitä pienempi lapsi, sitä tärkeämpää on, että hänellä on päivähoidossa yksi pysyvä aikuinen.

Kun päivähoitopaikoista on pulaa, kiusaus sijoittaa ryhmiin liikaa lapsia näyttää käyvän ylivoimaiseksi. Aiemmin alle kolmivuotiaiden ryhmässä sai olla 12 lasta. Aikuisia oli kolme. Nykyisten suhdelukusäädösten perusteella pienten ryhmässä voi olla 16 lasta, kunhan aikuisia on neljä. Mikään ei estä jatkamasta: 20 jaettuna viidellä on neljä, joten suhdeluku on kohdallaan 20 lapsen jättiryhmässä. Säästösten kirjain täyttyy, kunhan neljää lyhyttä ihmistä kohden on yksi pitkä. (Kalliala 2012, 157.)

Suuret ryhmät alle kolmevuotiaalle on ongelma, sillä yksittäinen lapsi joutuu muodostamaan suhteen esimerkiksi kuudentoista eri lapsen kanssa ja lisäksi neljän aikuisen kanssa. Lisäksi tällaisessa ryhmässä on todennäköisesti myös osaviikkoisia, jotka sekoittavat ryhmän dynamiikkaa vielä entisestäänkin. Lisäksi näiden neljän työntekijän mukaan lapsi joutuu sisäistämään myös mahdolliset sijaiset, johon lapsella ei mahdollisesti ole minkäänlaista suhdetta.

Ryhmäkoko on tietysti yhtä tärkeä tekijä myös yli kolmivuotiaiden ryhmissä. Yksi aikuinen ja seitsemän lasta on näissä ryhmissä normi. Perinteisesti kolmen aikuisen ja 21 lapsen ryhmä voi kuitenkin kasvattaa mielin määrin, kunhan hallitsee kerto- ja jakolaskun. Ryhmää voidaan suurentaa loputtomiin lisää aikuisia palkkaamalla; 28 jaettuna neljällä on seitsemän, mutta niin on myös 35 jaettuna viidellä! (Kalliala 2012, 159.)

Pienryhmätoiminnan perustana on vuorovaikutuksen suunnittelu ja sen mahdollistaminen. Vuorovaikutuksen myötä lapsella on mahdollisuus saada psyykelle aikuisen kannattelevaa vuorovaikutusta silloin kun lapsi sitä tarvitsee. Pienessä ryhmässä lapsella on mahdollisuus oppia suhteuttamaan omia taitojaan tilanteeseen sopiviksi sekä tunnistamaan omien tekojensa seuraukset ja vaikutukset toisiin ihmisiin. (Mikkola & Nivalainen 2011, 33.)

5.2. Pienryhmäpedagogiikan hyvät ja huonot puolet henkilöstön kannalta

Jokainen työyhteisö voi suunnitella työvuoronsa melko vapaasti. Työvuorojärjestelyjen lähtökohtana on aina pedagogiikka ja perustehtävän mahdollistaminen. Lasten paras vireystaso oppimisen ja toiminnan kannalta on aamupäivällä. Pienryhmien paras toiminta-aika on klo.9.00–11.00. Työvuorot suunnitellaan niin, että pienryhmäpäivinä tiimin kaikki työntekijät ovat paikalla viimeistään klo 9.00. Mikäli kolmas työntekijä saapuu töihin vasta klo 10.00, on aamupäivän hyvää toiminta-aikaa menetetty kokonainen tunti.

Suurryhmätilanteessa aikuisen energia menee koko ryhmän ohjaamiseen eikä yksittäiselle lapselle jää aikaa. Lapsi tarvitsee ja hakee huomion myös suurryhmässä, mikä tekee tilanteesta haastavan. Aikuinen käyttää vuorovaikutuksesta suurimman osan siihen, että antaa merkkejä ja käskyjä, joilla ryhmä pysyy ruodussa. Lapset eivät saa toisiltaan kannustusta psyykelleen, eivätkä he selviä pitkiä aikoja ilman aikuisen kannattelua ja siksi suurryhmätilanteissa esiintyy usein levottomuutta. (Mikkola & Nivalainen 2011, 32.)

Yksi suuri ongelma suurissa ryhmissä on melusaaste, jolle sekä päiväkodissa työskentelevät, että päiväkodin lapset altistuvat. Työterveyslaitoksen mukaan kuulovaurio voi ilmetä kuulon alenemana, tinnituksena eli korvien soimisena tai ääniyliherkkyytenä, jossa kaikki äänet tuntuvat häiritseviltä. Alla olevassa kuvassa esitellään melun aiheuttamia haittoja (kuva: Esko Toppila)

Kaavio 1 Melun aiheuttamia haittoja

Maailman Terveysjärjestön määritelmään mukaan melua on epätoivottava ja terveydelle haitallinen ääni. Melu rasittaa psyykkisesti ja heikentää kuuloa. Melu vaarantaa kommunikaation aiheuttamalla toiminta- ja osallistumisrajoituksia. Se heikentää suorituskykyä ja vähentää ympäristön viihtyisyyttä. (Kuuloliitto.)

Päiväkotien suuret ryhmäkoot ovat yksi syy siihen, että desibelitaso nousee helposti korkeaksi. Sekä lasten että lastentarhanopettajien kuulo on koetuksella, kun tarhassa vietetään useita tunteja viikossa. Kuulo-ongelmien lisäksi melu aiheuttaa ärtyneisyyttä ja keskittymiskyvyn puutetta. Lasten puheen ja kielen kehityksen ongelmat voivat johtua melusta. (Kuuloliitto.)

5.3. Vuorovaikutus

Holkeri-Rinkisen tutkimuksen perusteella lapsilla olisi tarve vuorovaikutukseen aikuisen kanssa, mutta se ei ole mahdollista kuin aktiivisimmille. Aikuisella on selkeä tarve ohjata lasta ystävällisesti mutta määrätietoisesti oman halunsa mukaan ryhmää eri toiminnoissa eteenpäin etukäteen tehdyn suunnitelman mukaan käskävästi. Vaikka valta oli kätkeyty ja verhottu, lapsi toimi kuin aikuinen oli päättänyt. Holkeri-Rinkinen ei juuri kritisoi havainnoimiaan käytänteitä, mutta toteaa sensitiivisyyden olevan olennainen osa hyvää päivähoitoa ja ihmettelee aika, joka kuluu erilaisiin paperitöihin ja palavereihin. Tämä on tulkintani mukaan kätkeytyä kritiikkiä siis (samoin kuin tutkittavilla oli kätkeytyä vallankäyttöä). (Polamo, 2010.)

Päiväkodeissa puhutaan paljon lapsilähtöisestä toiminnasta ja lasten osallisuudesta, mutta käytännössä katsoen ohjat ovat aina aikuisen käsissä. Aikuisen kuitenkin pitää kuunnella mitä lapsella on sanottavaa. Tämä ei kuitenkaan ole aina helppoa sillä huomion vie aina ne lapset jotka ovat eniten äänessä ja silloin ne joukon hiljaisimmat, niin sanotut kiltit lapset jäävät vaille huomiota.

Lapsella on oikeus kiinnittyä häntä hoitaviin aikuisiin. Onko se käytännössä mahdollista? Miten rakenteet tukevat tätä vai tukevatko lainkaan? Keltikangas - Järvisen (2004) mukaan jos suuri päiväkotiryhmä ei muutu alun kaoottisuuden jälkeen vakaaksi vaan jatkaa kaoottisena, ulospäin suuntautuneiden lasten stressitaso pysyy korkeana. Tällä voi olla yhteys oppimisen ja muistamiseen nimenomaan korkean kortisoli - tason takia. Sisäänpäin suuntautuneet, estyneet lapset selviävät hyvin, koska he jatkavat yksinleikkiä. Aktiivisten lasten kognitiiviset taidot voivat heikentyä ja sairastelu lisääntyä ja immuniteetti huonontua. ”Lapsilla ei ole riittävästi leluja, tulee tappeluja niistä, hoitajat vaihtuvat, heitä on liian vähän, koulutusta tehtävään ei ole riittävästi, joukossa paljon aggressiivisia, yliaktiivisia lapsia.” kirjoittaa Keltikangas-Järvinen ja jatkaa, että ujon lapsen suurin stressinvähentäjä on aikuinen, seuraavaksi tärkein toinen lapsi. (Keltikangas-Järvinen 2004, 220.) (Polamo, 2010.)

5.4. Pienryhmätoiminta

Pienryhmätoiminta työtapana perustuu lapsilähtöiseen ajatteluun, jossa hoivan, kasvatuksen ja opetuksen keskeisimpänä kohtana on lapsen hyvinvointi ja osallisuus. Merkittävin pienryhmän kasvatuksellinen ja opetuksellinen tehtävä liittyy kiintymyssuhteen vahvistamiseen ja vuorovaikutustaitojen opetteluun. Pienryhmätoiminta antaa kasvattajalle mahdollisuuden keskittyä lapsiin yksilöllisemmin. Toiminta pienissä ja pysyvissä ryhmissä vahvistaa lapsen turvallisuutta ja kiintymistä ryhmän toisiin lapsiin ja aikuisiin. Pienryhmätoiminta vaatii aikuisilta halua sitoutua, kehittää ja jatkuvasti arvioida omaa työtään. Pienryhmätoiminta omahoitajineen mahdollistaa lapselle pysyvän kiintymyssuhteen yhteen aikuiseseen. Tämän merkitys korostuu erityisesti hoidon alkaessa. (Tenava päiväkodit).

5.5. Ryhmän muodostaminen

Lapset jaetaan elo-syyskuussa kiinteisiin pienryhmiin. Kun pienryhmä pysyy samana koko toimintavuoden, on lapsilla mahdollisuus ryhmäytyä omaan pienryhmään. Lapsi oppii tuntemaan ja luottamaan oman pienryhmänsä lapsiin. Kun lapsi ensin ryhmäytyy omaan pienryhmäänsä, myös suurempaan ryhmään liittyminen sujuu helpommin. (Mikkola & Nivalainen 2011, 34.)

Ryhmät muodostetaan suurimmalta osin lasten iän ja kehitystason mukaan. Ryhmiä jaettaessa on tärkeää ottaa huomioon lasten yksilöllisyys ja mahdollinen erityistuen tarve. Esimerkiksi lapsi, jolla on puheen oppiminen viivästynyt, pääsisikin 3-vuotiaiden ryhmään neljävuotiaana, jotta saisi ryhmän tuen puheen opetteluun. Toisten lasten vertaistuki on erittäin tärkeää kuin myös se, ettei lap-

sen tarvitsisi tuntea itseään muita huonommaksi kuin ei pysy samanikäisten leikeissä ja touhuissa mukana.

5.6. Lapsi ryhmässä

Kokemukset sekä lapsilla että aikuisilla vahvistavat käsitystä pienryhmätoiminnan tarpeellisuudesta ja toimivuudesta päiväkodin arjessa. Mitä pienemmässä ryhmässä lapsi voi olla, sen helpompaa ja turvallisempaa hänen on hallita omaa toimintaansa, tulla yksilönä näkyväksi ja olla oma itsensä. Pienessä ryhmässä lapsi voi toimia lähikehityksen vyöhykkeellä aikuisen tukemana ja aikuisen on helpompi havainnoida ja suunnata lapsen toimintaa. Aikuinen voi keskittyä yhteen lapseen ja saada kokemuksen siitä, että on oikeasti ehtinyt kohdata ryhmänsä lapsia. (Mikkola & Nivalainen 2011, 31.)

Millainen sitten on hyvä ryhmä lapselle? Lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta lapsi tarvitsee samanikäistä, kaltaista seuraa. Mallista oppimisen kannalta olisi hyvä, että ryhmässä olisi niin taitavia kuin taitamattomiakin leikkijöitä. Usein ryhmät jaetaan siten, että taitavat leikkijät leikkivät keskenään ja ne leikkitaidoiltaan heikoimmat leikkivät itsenäisesti kuka missäkin nurkassa. Kuitenkin ne heikommatkin leikkijät tarvitsevat leikkimisen mallia sillä kukaan ei opi itseksensä. Ainoa lapsi, joka on koko vauvaikänsä ja mahdollisesti kolmevuotiaaksi asti ollut kotona vain vanhemmat seuranaan ei voikaan osata ”leikkimisen kieltä” vaan tarvitsee siihen taitavamman kaverin joka tutustuttaa hänet leikin maailmaan. Tasavertaiset leikkijät oppivat toisiltaan myös, mutta eniten leikkikaverin vaihdosta hyötyvät juuri ne taitamattomimmat leikkijät.

5.7. Omahoitajuus lapsen kehityksen tukena

Omahoitajuuden teoreettisena pohjana on brittiläisen kehityspsykologi John Bowlbyn luoma kiintymyssuhdeteoria, jossa kuvataan lapsen kiinnittymistä hänelle läheisiin aikuisiin. Tämän kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsen tulee ensin muodostaa ensisijainen kiintymyssuhde, jotta on mahdollista muodostaa toissijainen kiintymyssuhde.

Tavallisimmin ensisijainen kiintymyssuhde muodostuu lapsen ja äidin välille. Kiintymyssuhdeteorian perusteella lapsi ei ole sen enempää itsenäinen kuin täysin avutonkaan, vaan on samanaikaisesti sekä aktiivinen etsiessään lähistöltään ihmistä, johon kiinnittyy. Pieni lapsi on täysin riippuvainen ympäristön tuesta ja samalla sen armoilla.

Lasten psykoterapeutti Mirjami Kallandin (2008) mukaan kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta katsottuna päivähoito on laadukasta silloin, kun lapsella on mahdollisuus muodostaa kiintymyssuhde hoitajaansa, mutta päivähoito on suoja lapsen kehitykselle vain silloin, kun hoito on laadultaan hyvää. Tämä mahdollistuu vain, jos lapsiryhmä on pieni, siinä on riittävästi aikuisia ja lapsella on oma hoitaja.

Kiintymyssuhdeteorian lisäksi omahoitajuuden perustana on kontekstuaalinen kasvun malli. Kontekstuaalinen kasvun malli on kasvun ja kasvattamisen viitekehys, jonka keskiössä on lapsi aktiivisena toimijana. Tähän lapsen intensiiviseen ymmärrykseen voidaan päästä kiinteän vuorovaikutussuhteen kautta. Mallissa kodilla ja päiväkodilla on tehtäväalue, jonka he yhdessä jakavat. Ne ovat yhdessä lapsen kanssa lapsen elämän piirissä. Ympäristöjen keskinäisellä vuorovaikutuksella on tärkeä osa tässä kasvun mallissa. Kontekstuaalinen kasvun malli rakentuu ekologisen teorian pohjalle, jonka on kehittänyt yhdysvaltalainen Urie Bronfenbrenner. Kasvatustieteen maisterin Anja Rantalan (2003) mukaan ekokulttuurinen ajattelutapa edellyttää totuttujen ammattikäytäntöjen pohdiske-
lua ja uudelleen arviointia sekä uusia työkäytäntöjä. Ekokulttuurisessa teoriassa lasten hoitoa ja kuntoutusta suunnitella tulisi ottaa huomioon perheen arjen kokonaisuus. (Salminen & Tynninen 2011, 13.)

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa (2005) päivähoidolle on määritelty kaksi tehtävää; lasten kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen sekä perheiden kotikasvatuksen tukeminen. Tätä jälkimmäistä tavoitetta työestetään eteenpäin kasvatuskumppanuudella. Siinä on kyse kasvatuksen konkreettisesta organisoimisesta tavalla, joka mahdollistaa molempien osapuolien osallisuuden. Päiväkodin henkilöstöllä on pääasiallinen vastuu perhekohtaisen kasvatuskumppanuuden sisällyttämisestä luontaiseksi osaksi lapsen varhaiskasvatusta. Päiväkodin tulee mahdollistaa vanhemmille tilaisuus keskustella asioista henkilöstön ja muiden vanhempien kanssa. Näin vanhempien osallisuutta voidaan tukea mahdollisimman hyvin.

Ei ole yhtä ainoaa ja oikeaa tapaa omahoitajuuden toteuttamiseen. Omahoitajuus muokkautuu jokaisen lapsiryhmän mukaan. Jokaisen päiväkodin on hyvä luoda yhteisiä sääntöjä, miten työyksikössä omahoitajuusmenetelmää toteutetaan. Jokainen tiimi etsii omalle ryhmälleen sopivimman tavan yhteisten sääntöjen pohjalta. Omahoitajuus muokkautuu lasten iän, lasten lukumäärän ja tiimin jäsenten lukumäärän mukaan. Tärkeintä on, että koko tiimi sitoutuu omahoitajuuteen ja toimii sen mukaan, mitä yhdessä on sovittu. Omahoitajuusmenetelmä edellyttää omahoitajan omaa ja myös tiimin jatkuvaa reflektointia. (Salminen & Tynninen 2011, 14.)

Jokaisella lapsella ja pienryhmällä on omahoitaja, joka vastaa lapsen päivähoiton aloituksesta ja pienryhmän arjen sujumisesta. Lapsi voi näin sisäistää yhden aikuisen kunnolla ja luottaa siihen, että hänestä pidetään huolta ja välitetään. Omahoitaja auttaa lasta liittymään osaksi pienryhmää ja sen kautta myöhemmin myös osaksi suurempaa ryhmää. Omahoitaja voi vastata myös hoito- ja kasvatussopimusten teosta vanhempien kanssa sekä huolehtia siitä, että lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista havainnoidaan sekä dokumentoidaan sovitulla tavalla. Välineenä voi olla kasvunkansion tekeminen yhdessä lapsen kanssa ja eteiskansio, johon kootaan valittuja tapahtumia ryhmän viikoittaisesta toiminnasta. Edelleen tärkeimpänä tiedonvälittämisenä säilyy päivittäinen koh-

taaminen vanhempien kanssa. Lapsen omahoitaja ei ole välttämättä päivittäin vanhempien tavattavissa, mutta jokainen ryhmän aikuinen pystyy kertomaan jotakin lapsen hoitopäivästä.

Omahoitaja pystyy ohjaamaan pienryhmänsä oppimisprosessia ja samalla varmistamaan, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa yksilöllisen tuen. Aikuisen työkokemus ja ammattitaito tulee huomioida siten, että haastavimmat lapsen ovat pienryhmässä, jonka omahoitajalla on eniten ammattiosaamista. (Mikkola & Nivalainen 2011, 34.)

6. LAPSEN KEHITYS

Lapsi on syntymästään asti aktiivinen yksilö. Jo ennen puheen kehitystä vauva pyrkii ilmaisemaan itseään ja pääsemään vuorovaikutukseen vanhempiansa kanssa monin tavoin. Vähitellen vuorovaikutuksen tavat muuttuvat ja kehittyvät, lapsi oppii uudenlaisia tapoja hakea yhteyttä. Silti vanhat tavat eivät jää pois – koululainenkin voi joskus käyttäytyä vauvan tavoin, vaikka hallussa on jo kehittyneempiä tapoja.

Vauva ilmaisee itseään mm. ilmeillä, ääntelyillä ja kokonaisvaltaisesti huitomalla ja potkimalla. Kuukauden ikäinen lapsi katselee vanhempaansa tarkkaavaisesti. Ensimmäisten viikkojen ja kuukausien ikäisenä lapsi saattaa matkia joitain aikuisen ilmeitä. (Vanhempainnetti).

Pienen lapsen varhaiskehitykseen kuuluu vaiheittainen erkaneminen siitä, mikä on antanut tukea, turvallisuutta ja lämpöä, sekä oman yksilöllisyyden hahmottuminen. Tämä on ns. separaatio-individuaalitioprosessi, jota erityisesti Margaret Mahler on tehnyt meille tutuksi. (Tony Dunderfelt 1999, 69.)

6.1. Lapsen kehitys viiteen ikävuoteen asti.

Yhteen vuoteen mennessä

Yksivuotias lapsi osaa jo kaikennäköistä vaikka pidämme häntä vielä vauvana. Tokihan juuri yksivuotiailla tuntuu olevan paljon eroavaisuuksia sen kanssa mitä he osaavat; toiset juoksevat jo kovaa vauhtia mutta toiset vasta tapailevat kävelemisen. Myös puheenkehityksessä on paljon eroavaisuuksia toisten osatessa jo usean sanan ja toinen vaikenee vielä aivan tyystin.

Ensimmäisen ikävuoden tärkein kehitystapahtuma on perusturvallisuuden

syntyminen. Sillä tarkoitetaan lapsen luottamusta ihmisiin sekä siihen, että hänen tarpeistaan huolehditaan. Tänä ensimmäisenä vuonna syntyvä turvallisuuden tunne heijastuu myöhemmin elämässä itsetuntoon, itsevarmuuteen, optimismiin ja tulevaisuuteen luottamiseen. Turvallisuuden tunteen muodostuminen riippuu lasta hoitavista aikuisista. Vasta syntynyt on täysin heidän armoillaan. (Jarasto & Sinervo 1997, 28.)

Noin yhdenvuoden iässä lapsi on löytänyt oman itsensä, ensimmäiset ihmissuhteensa, perusturvallisuuden, rakkauden ja eroamisen tuskan. Vaikka hän tietää olevansa oma yksilönsä, hän on myös hyvin sosiaalinen ja haluaa olla huomion keskipiste. Toisaalta hän on myös oppinut ujostelevaan ja tarvitsee aikaa tutustuakseen uusiin ihmisiin. Toisten lasten olemassa olon hän on jo huomannut, muttei vielä osaa leikkiä heidän kanssa vaan lähinnä seuraa mitä muut tekevät.

Yksi - kaksi -vuotias taapero

Tutkimusmatka maailman ihmeisiin jatkuu. Yhä vielä lapsi kerää tietoja liikkeen ja havaintojen avulla. Suu, silmät ja kädet ovat edelleen ne tärkeimmät työvälineet. (Jarasto & Sinervo 1997, 32.) Kaikkea pitää maistella ja kokeilla, joten vanhempien pitää olla tarkkana, ettei suuhun mene sinne tarkoittamatonta eikä vahinkoja tule esimerkiksi pienten hampaiden toimesta. Lapsi pystyy vaikuttamaan ympäröimään maailmaansa jo enemmän ja osaa ilmaista itseään monin keinoin.

Vuoden vanhan askel on vielä epävarma. Tavallista on, että lapsi puolitoistavuotiaaksi saakka mielummin konttaa kuin kävelee, varsinkin jos hänellä on kiire. Tasapaino paranee ja kävely varmistuu vähitellen. (Jarasto & Sinervo 1997, 33.) Lapsella on sisäinen tarve harjoitella motorisia taitojaan ja kehittyä todella nopeasti. Epäonnistumiset aiheuttavat hermostuneisuutta ja väsymistä, jotka lapsi osoittaa kiukkupuuskillla.

Lapsi saattaa viihtyä pitkiäkin aikoja itsenäisesti leikkien ja tutkien, mutta tarvitsee välillä turvallisen henkilön syliä, josta on jälleen hyvä lähteä hetken kuluttua kohti uusia seikkailuja. Lapsella on suunnaton itseluottamus ja hän uskoo olevansa voittamaton. Lapsen täytyy antaa oppimisen ja kehittymisen takia kokeilla kaikkea jotta hän oppii tuntemaan rajansa, mutta kuitenkin häntä pitää varjella, ettei hän loukkaa itseään. Lähempänä toista ikävuotta hän on saanut liikkumiseen sen verran itseluottamusta ja tasapainokin on kehittynyt, että hän päättää suunnata tutkimusretkensä ylöspäin ja hän lähtee kiipeilemään. Kiipeily, keinuminen ja roikkuminen saattaa tuntua varsin päätä huimaavalta, sillä parivuotiaalla ei ole vielä mitään tolkkua tekemisissään vaan hän kuvittelee olevansa maailman paras kaikessa mitä tekee. Tärkeää on tukea lapsen tekemisiä, mutta kuitenkin varjeltava häntä kovimmilta kolhuilta.

Kahteen ikävuoteen mennessä lapsi yleensä haluaa tehdä kaiken itse ja tämä onkin ”minä itse” -aikaa. Syöminen, juominen, pukeminen, potalla käynti ja kaikki muut kaipaavat vielä paljon harjoittelemista, mutta kaikesta sotkusta ja ajanhukasta huolimatta lapsen pitää antaa yrittää itse.

Vaikka lapsi menee seikkailusta toiseen jatkuvasti, hän kuitenkin haluaa, että kaikki pysyy samana kuten esimerkiksi päivittäiset rytmit. Nukkumaan on mentävä aina samassa järjestyksessä ja välillä tuntuu, ettei vaatteita, petivaatteita ja unileluja voi edes pestä koska niiden ominaisuus muuttuu lapselle vieraaksi eikä enää kelpaakaan. (Jarasto & Nina Sinervo 1997, 38.) Rytmit ja samat tavat tuovat lapselle turvallisuuden tunnetta ja vaikka kuinka muutoin oltaisiin ”minä itse -vaiheessa” niin lapsi tarvitsee edelleen turvallisen sylin.

Tämän ikäinen lapsi opettelee leikkimistä toisten kanssa, mutta leikkiminen on lähinnä sitä, että kumpikin leikkii omaa leikkiä toisen vieressä ja mahdollisesti matkii toista. Riidat leluista ovat yleisiä koska toisen lelut ovat aina parempi kuin omat vaikka olisivatkin samanlaisia. Vaikka lapsi tuntuu ilkeältä paukuttaessaan toista päähän lapiolla tai viedessä toiselta auton ei hän vielä ymmärrä

tekevänsä väärin, koska toinen lapsi ei ole hänelle vielä henkilö vaan esine, ihan samalla tavalla kuin polkutraktori jota täytyy kokeilla. Kokeilemalla ja koskettamalla lapsi oppii käsien kautta tietämään mikä on mitäkin. Lähestyttäessä kahta vuotta lapsi alkaa jo hahmottaa paremmin itsensä ja suhteensa muihin, itsenäistyminen ja sitä myöten ensimmäinen uhmaikä myös alkaa. (Jarasto & Sinervo 1997, 39.)

Kahdesta kolmeen ikävuoteen

Toisen ikävuoden tienoilla lapsi on usein valloittava olento. Hänen kanssaan on mukava olla. Hänellä on jo yhteistyöhalua ja hän haluaa miellyttää. Hän on avulias ja puuhakas sekä monella tavoin sopeutunut arkielämän rutiineihin. Hän on päivänsäde, isän ja äidin ylpeys. (Jarasto & Sinervo 1997, 39.) Kunnes sitten iskee se kuuluisa uhmaikä, jolloin äidin ja isän kullannupusta ilmeneekin voimakas persoona, joka kipinöi ja räiskyy. Uhmaikä kuuluu itsenäistymiseen, jonka jälkeen lapsella alkaa voimakas minä itse -vaihe. (Jarasto & Sinervo, 1997 39). Lapsi ei kuitenkaan pysty vielä käsittämään mitä kaikkea haluaa, joten hän haluaa aivan kaiken; samaan aikaan; tullaan ja mennään, seisotaan ja jatketaan matkaa. Kaikki vaihtoehdot ovat kiinnostavia, mutta lapsi vain ei vielä pysty ajattelemaan ja punnitsemaan mitä kukin vaihtoehto tarkoittaa. Lapsi voi saada päättämättömyyden kiukunpuuskia ja purkaa kiukkuaan siihen mikä on lähinnä. Lapsi myös vaatii asioita ja suuttuu kun ei saa tahtomaansa.

Tässä vaiheessa lapsen motorikka paranee koko ajan ja lapsi pitää liikkumisesta. Lapsi osaa jo käyttää jalkojaan ja käsiään eriaikaisesti ja käsien monipuolinen käyttö auttaa tutustumaan maailmaan nopeammin. Myös käden ja silmien välinen yhteistyö alkaa sujua, joten yhteensovittamisleikit kuten palapelit alkavat kiinnostamaan lasta. Erilaiset roolileikit alkavat myös kiinnostamaan ja usein lapsi leikkiikin varsin arkisia kotileikkejä vauvan syöttämisine ja pukemisine. (Jarasto & Sinervo 1997, 42.) Lapsi edelleenkin kerää tutkimuksen kautta kokemuksia, mutta ei enää laita kaikkea suuhunsa. Suun käytön tutkinnassa korvaa silmät, sillä lapsen näkökyky on parantunut huomattavasti ja

hän osaa yhdistää näkemäänsä kokemaansa. Kuitenkin moni hämmästyttä herättävä asia vielä tutkitaan maistelemalla, mikäli pelkkä näkeminen ei avaa uutta asiaa.

Kahden ja kolme ikävuoden välillä lapsi yleensä oppii käyttämään puhetta kommunikointi välineenä. Sanavarasto kasvaa koko ajan ja lapsi imee itseensä kaiken kuulemansa. Puhetta opetellessa lapsi rakastaa omaa ääntään ja puhuu puhumasta päästyään kuunnellen omaa ääntänsä. Lapsi nauttii myös keskusteluista ja toisen äänestä, joten sadut ovat hyvin tärkeitä monestakin syystä. Vaikkei lapsi pysyisi sekuntiakaan paikalla satua luettaessa, hän kuitenkin muistaa yksityiskohtaisesti mitä sadussa tapahtuu. Sadun tapahtumat saavat lapsen eläytymään satuun ja siten kaikki sadun tapahtumat ikään kuin näytellään sekä mielessä että tahtomatta myös eleillä ja liikkumisella. Kaikki sanat ovat lapsen mielestä ihania ja hän haluaa koko ajan oppia lisää ja kyseleekin koko ajan asioiden ja esineiden nimiä.

Lapsi käyttää itsestään edelleen nimeään ja oppii teonsanoja koko ajan, niinpä ”Matti hiihtää” sen sijaan, että ”minä hiihtäisin”. Tässä vaiheessa lapsen tapa käyttää sanaan minun saattaa aiheuttaa väärinymmärrystä ja riitaa. Minun merkitsee hänelle usein toivetta omistaa jokin esine. Jos lapsi haluaa esimerkiksi toisen lapsen auton, hän sanoo: ”Minun auto”. Hän ei ymmärrä omistamisen tarkoitusta. Siksi on toivottoman vaikea selvittää tässä vaiheessa, mikä lelu on kenenkin. (Jarasto & Sinervo 1997, 45.)

Aikaa ja paikkaa merkitsevät sanat ovat edelleen vielä pitkään hyvin vaikeata ja lapsen on vaikea ymmärtää esimerkiksi mitä sana kohta tarkoittaa. Lapsi ymmärtää vain nyt ja heti. Muutoin puhe alkaa muistuttaa aikuisen puhetta ja lapsi matkiikin mielellä ja käyttää monesti sanoja joiden merkityksestä hänellä ei ole mitään ideaa, sanat vain kuulostavat kivoilta. Tässä vaiheessa aikuisen tulisi puhua lapselle normikieltä eikä käyttää vauvakieltä, sillä silloin lapsi ei opi puhumaan oikein. Tämän vaiheen kehitykseen aivan normaalina piirteenä kuuluu änkyttäminen. Tavaton into puhua, löytää oikea sana ja kertoa jostakin

aiheuttavat takeltemista sekä puheen katkeamista. Sanoja ihan tulvii, eikä lapsi ehdi saada niitä järjestykseen. Ajatuksen ovat nopeampia kuin puhe. Yleensä änkyttämisestä ei tule mitään ongelmaa. Lapsi selviää siitä muutamassa viikossa tai parissa kuukaudessa. (Jarasto & Sinervo 1997, 46.)

Tässä vaiheessa välillä lapsen mieli myrskyää ja välillä on hyvinkin tyyntä. Lapsi saattaa olla yhtenä hetkenä rauhallinen ja tyyne kun taas hetken päästä räiskyy ja raivoaa. Hän haluaa olla itsenäinen ja iso poika tai tyttö jo, mutta kuitenkin välillä pikkuinen ja hellittävä.

Kolmesta ikävuodesta nelivuotiaaksi

Kolme - neljävuotias lapsi on ikiliikkuja, jolla on vilkas mielikuvitus ja leikit saattavat välillä heikompaa huimata. Uhmaikä alkaa jo helpottaa, mutta tilalle on tullut itsenäinen tekijä, joka haluaa tehdä kaiken itse eikä halua olla enää vauva. Aikuinen on hänelle hyvin tärkeä ja lapsi ymmärtää aikuisen puhetta ja ymmärtää perustelut miksi jokin asia on niin kuin on. Törmäyksiä ja riitoja aikuisten kanssa tulee edelleen arkisissa asioissa, mutta lapsi alkaa pikkuhiljaa ymmärtää muidenkin kantoja asioihin kuin hänen omansa. Lapsen on erittäin tärkeää saada kaipaamaansa kiitosta ja arvostusta silloin, kun hän toimii oikein. Aivan liian usein kiinnitämme lapseen huomiota asioiden ollessa vinossa; moitimme, torumme, kiellämme ja käskemme. Näitäkin kaikkea kasvatus on. Kielteisyys ilman myönteisyyttä ja arvostamista johtaa siihen, että lapsi oivaltaa, miten aikuisen huomion kaappaan parhaiten itselleen ärsyttämällä ja suututtamalla. Huomion - nähdyksi ja kuulluksi tulemisen - tarve on ensisijainen. (Jarasto & Sinervo 1997, 47.) Lapsi kuitenkin haluaa hyväksyntää ja tekee kaikkensa sen eteen.

Koska lapselta puuttuu useimmiten vielä täysin itsesuojeluvaisto, on meidän aikuisten varmistettava, ettei isompia havereita tule kiipeilyn, juoksemisen, pompomisen ja ylenmääräisen kaahaamisen johdosta. Lapsi on vielä hyvin minäkeskeinen ja hän on oman maailmansa keskipiste. (Jarasto & Sinervo,

1997, 49.) Hän ei osaa vielä jakaa lelujaan tai karkkejaan kavereilleen, sillä tietää sen olevan poissa häneltä mikäli tavara on jollain toisella.

Valintojen tekeminen on lapselle vielä vaikeaa sillä hän ei pysty punnitsemaan eri vaihtoehtoja ja valinnan teon vaatiminen saattaa hermostuttaa lapsen täysin. Onhan se tosiaan vaikeata valita kun asioissa on niin monta puolta ja lapsi ei ymmärrä, että esimerkiksi valinta tuutin ja jäätelöannoksen välillä ei ole lopullinen muutoin kun sillä erää. Lapselle on ihan turha sanoa, että ota nyt toinen ja ensi kerralla sitten se toinen kun lapsiparka haluaa kummankin just nyt!

Lapsi nauttii jo toisten lasten seurasta, mutta saa edelleen aikaisesti riitoja itsekeskeisyyden takia. Toimiminen pienessä ryhmässä on lapselle kaikkein paras vaihtoehto, sillä leikkikaveri voi muuttua leikin muuttumisen mukaan. Lapsi osaa jo piirtää jonkin verran ja kertoo usein myös tarinaa siitä mitä on tekemässä. Kynän ote on samanlainen kuin ote lusikasta, joten siinä on vielä paljon opettelemista. Lapsi haluaa myös käyttää saksia ja leikkaakin kaikkea kun vauhtiin on kerran päässyt. Vanhemmat eivät vain aina arvosta komeita kuvioita upouudessa paidassa tai isin kravatussa. Kyselyikä jatkuu edelleen ja lasta alkaa kiinnostaa myös se mistä vauvat tulee ja erot tyttöjen ja poikien välillä.

Neljästä viiteen ikävuoteen

Ikäkautta leimaa ennen kaikkea sisäisen maailman rikastuminen ja mielikuvituksen voimistuminen. Lapsella on runsaasti muistikuvia ja kokemuksia, elämyksiä ja sanavarastoa eli tarpeellisia mielikuvituksen rakennusaineiksi. (Jarasto & Sinervo 1997, 52). Usein mielikuvia laukkaa niin vilkkaana, ettei lapsi erota totuutta tarinasta. Hän ei niinkään valehtelee sanan varsinaisessa merkityksessä kun hän ei välttämättä erota vielä mikä on totta ja mikä tarua. Mielikuvitus tuo myös mörköjä uniin ja aiheuttaa muitakin pelkoja lapselle. Tässä iässä on normaalia, että lapselle tulee univaikeuksia ja pelkoja

illalla kun pitäisi mennä nukkumaan. Usein myös haetaan yöllä turvaa isin ja äidin välistä, mikä saattaa tuntua kummallisesta varsinkin jos lapsi on nukkunut jo useamman vuoden omassa sängyssään ja jopa huoneessaan. Vaikka mielikuvitus aiheuttaa pahoja unia ja pelkoja on siitä kuitenkin enemmän hyötyä kuin harmia. Mielikuvitus avartaa leikkiä ja poistaa rajoja esimerkiksi materiaalin suhteen. Laatikoista voi rakentaa vaikka kokonaisen kaupungin mielikuvituksen turvin, joten lapsi ei välttämättä edes ole kiinnostunut kaikista niistä leluista mitä siellä laatikon sisällä oli kaupasta ostettaessa.

Lapsi rakastaa satuja ja kehittelee niitä myös itse. Erilaiset lorut ja rallatukset ovat kivoja ja kaikki isommilta lapsilta kuullut tuimmatkin rallatukset tarttuvat lapsen mieleen kuin sinitarra ja niitä toistellaan aikuisten rasitteeksi kyllästymiseen asti. Lapset osaavat jo organisoida leikkejään ja sama leikki voi jatkua päiväkausia. Ongelmaksi valitettavasti koituu usein vanhempien tai päiväkodin tätien siivousvimma, joka sotkee koko leikin.

Lapsi nauttii haasteista ja askarrellessa voi tehdä jo hyvinkin tarkkaa työtä. Leikkaaminen viivaa pitkin, sahaaminen, helmien pujottelu, muovailu ja ompelu kiinnostavat ja lapsi saattaa pystyä olemaan paikallaan jopa puoli tuntia, mikäli homma on tarpeeksi mielenkiintoista. (Jarasto & Sinervo 1997, 55.) Pikkuhiljaa kätsiyskin alkaa selvitä ja lapsi käyttää enemmän joko oikeaa tai vasenta kättään. Värit ja muodot kiinnostavat ja lapsi pystyy hahmottamaan isojakin kokonaisuuksia.

Mielikuvituksen voimistuminen näkyy myös liikunnassa. Leikit organisoidaan jo jonkun teeman ympärille. Leikitään liikennettä tai eläintarhaa. Lapsi kykenee joustavasti siirtymään rytmistä toiseen ja yhdistämään eri liikesarjoja. Suositteja ovat seikkailuleikit, esim. viidakkoleikki. (Jarasto & Sinervo 1997, 54.)

Neli - viisivuotias lapsi alkaa jo ymmärtää yksinkertaisia pelien ja leikkien sääntöjä, mutta hän on edelleen hyvin huono häviäjä. Aikuiselle saattaa tulla kiusaus antaa lapsen voittaa pelissä, mutta pidemmän päälle se ei kannata sillä

lapsen täytyy oppia myös häviämään. Häviäminen on lapsen mielestä yleensä sääntöjen vika eikä hän enää halua pelata peliä, jonka säännöt ovat häntä vastaan. Parhaiten leikit sujuvat pienessä ryhmässä ja riidat vähenevät jos senkin takia, että lapset osaavat selittää asiansa suusanallisesti eikä lapiolla toistaan mätkimällä. Lapsi osaa myös jakaa paremmin lelujaan ja odottaa vuoroaan ainakin periaatteessa, aina sekään ei kuitenkaan onnistu edes vanhemmilta. Tässä vaiheessa lapsi osaa myös jo vertailla itseään toisiin niin taidoiltaan kuin muutenkin. Lapsi myös ymmärtää jo joitain käsitteitä kuten huomenna, tänään, myöhään tai aikaisin. Myös lapsen moraalisen käsityksen kehittyvät. Hän pohtii hyvän ja pahan merkitystä samoin kuin oikean ja väärän. Hän on myös erittäin kantaaottava oikeudenmukaisuuden suhteen ja mielellään kertoo aikuiselle toisten tekemistä tuhmuuksista.

Neljä - viisivuotias lapsi havainnoi, puhuu ja toimii päästäkseen perille siitä moninaisesta kulttuurista, joka häntä ympäröi. Tämä ikä on kielellisesti aktiivisin lapsuuden vaihe. Isot käsiteluoikat alkavat erottua osaluokiksi. Alakäsitteet hahmottuvat, kaikki eläimet eivät enää ole koiria, vaan on terrieri, villakoira, susikoira jne. Kysely saavuttaa huippunsa. Lapsi kysyy kuinka ja miksi, ei suinkaan aina saadaksesen selityksen ja vastauksen, vaan aivan yhtä usein kontrolloidaksesen puhettaan ja ilmaisujaan. (Jarasto & Sinervo 1997, 57).

6.2. Kiintymyssuhde

Kiintymyssuhdeteoria perustuu brittiläisen psykiatrin ja psykoanalyytikon John Bowlbyn ajatteluun, jossa tietyt psykoanalyysin periaatteet yhdistyvät havaintoihin eläinten leimautumisesta. Bowlbyn mukaan ihmislapsen varhaiskehitystä säätelevät turvallisuuden tarve ja pyrkimys pysytellä vaaratilanteissa mahdollisimman lähellä hoivaavaa aikuista. Keskeinen ahdistuksen lähde on enemmänkin eroon joutumisen pelko kuin sisäiset tuhoavat mielikuvat tai infantiilin seksuaalisuuden kohtalot. Kiintymyssuhdeteoriaa on arvosteltu – osin oikeutetusti – mekanistisuudesta ja siitä, että seksuaalisuuden, aggression ja fantasioiden

merkitys lähestulkoon sivuutetaan. Viime aikoina erimieliset oppisuunnat ovat lähentyneet toisiaan. Neurobiologisen tutkimuksen tuoreet löydökset ovat vahvistaneet Freudin ja Bowlbyn esittämiä käsityksiä varhaisten kokemusten kauaskantoisesta merkityksestä. Vähitellen kiintymyssuhdeteorian havaintoja on alettu soveltaa psykoterapiassa ja lastensuojelussakin (Sinkkonen, 2004.)

Lapsen ensimmäinen kiintymyssuhde muodostuu lapsen ja ensisijaisesti hoitavan aikuisen tai aikuisten välille, jotka yleensä ovat lapsen vanhempi tai vanhemmat. Bowlby itse tutki nimenomaan äidin ja lapsen välisen kiintymyssuhteen syntymistä ja ajatteli, että lapsella voisi olla vain yksi ensisijainen kiintymyssuhde. Tämän päivän tutkimusten valossa ajatellaan kuitenkin, että lapsi voi kiintyä ensisijaisesti molempiin vanhempiinsa, jos he vain ovat riittävän paljon lapsen kanssa (Bowlby, R 2007). Kiintymyssuhde vanhempiin rakentuu pääosin lapsen kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana. (Suhonen, 95).

Aloittaessaan päivähoidon hyvin pieni lapsi usein vasta rakentaa ensisijaista kiintymyssuhdetta vanhempiinsa. Mikäli lapsen kiintymyssuhde vanhempiin tai edes toiseen vanhempaan ei ole vielä rakentunut on todennäköisesti hyvin vaikeaa kiinnittyä esimerkiksi hoitajaan. Kiintymisen tekee vielä haasteellisemmaksi se tosiasia, että ryhmässä on useampi samanikäinen lapsi mahdollisesti samanlaisessa tilanteessa ja lisäksi hoitajiakin voi olla useampi. Pieni lapsi ei yksinkertaisesti kykene ymmärtämään kuinka hänen ympärillään on paljon vieraita ihmisiä kun hän on viettänyt ensimmäisen vuoden mahdollisesti vain kotona äidin ja isän seurana. Ihmispaljous, informaatiotulva ja meteli hämmentävät lasta ja hämmennys tekee lapsesta pelokkaan ja ahdistuneen.

Aloittaessaan päivähoitossa lapsi alkaa muodostaa toissijaista kiintymyssuhdetta häntä siellä hoitaviin aikuisiin. Lapsi voi kiinnittyä useampaan kuin yhteen aikuiseen (Bowlby 1974; Silvén & Kouvo 2008), mutta kasvattajien määrä ei kuitenkaan saisi olla liian suuri ja heidän tulisi olla pysyviä, jotta lapsi voisi kiintyä heihin. Kansainvälisten tutkimusten mukaan lapsen sopeutumista päivähoitoon edistää olennaisesti se miten lapsi kiinnittyy omaan hoitajaansa/hoitajiinsa päi-

vähoidossa (Constantino & Olesh 1999, Cassiba, Ijzendoorn ja D'Odorico 2000). Turvallinen suhde aikuisen ja lapsen välillä vaatii aikuisen emotionaalista saatavilla oloa. Lapset, jotka kokevat olevansa turvassa, ovat empaattisempia ja itsenäisempiä sekä tavoitteelliseen toimintaan orientoituneimpia kun turvatomuutta kokevat lapset (Fonagy 2001, Silven-Vienola 1995). (Suhonen, 96).

Turvallisen aikuissuhteen lisäksi lapsi tarvitsee mahdollisuuden osallistua vertaisryhmän toimintaan. Lapsen vuorovaikutus ikäistensä kanssa ja kokemukset toisten lasten hyväksynnästä laajentavat lapsen kiinnostusta leikkimiseen ja ympäristön tutkimiseen. Vertaisryhmässä lapsi samaistuu paitsi omaan kulttuuriinsa myös ja ennen kaikkea ryhmän muihin lapsiin. (Suhonen, 96.)

Mikäli taapero saa olla pienessä, maksimissaan neljän lapsen ryhmässä voi hän luoda turvallisen vuorovaikutuksen toisiin lapsiin. Taaperoikäinen ei vielä tarvitse niinkään leikkikaveria leikkeihinsä vaan monet alle 3-vuotiaat lapset leikkivät kukin omia leikkejään rinnan toistensa kanssa. Pienikin lapsi kuitenkin leimautuu oman ryhmänsä lapsiin, jolloin hän saa turvaa omasta pienestä piiristään, aivan samoin kuin omasta hoitajasta.

6.3. Lapsen sosiaalinen kehitys

Lapsen kolmea ensimmäistä elinvuotta pidetään edelleen kehityspsykologiassa elämän tärkeimpinä vuosina, koska lapsen kehitys on silloin nopeampaa kuin milloinkaan myöhemmin. Lapsen varhaisten hoivakokemusten on myös aivotutkimuksissa todettu vaikuttavan aivojen kehitykseen joko hermoyhteyksiä synnyttävästi tai sammuttavasti. Nämä muutokset säilyvät aikuisuuteen, ja jos fysiologinen stressitaso aktivoituu liian aikaisin, lapsi voi olla erityisen herkkä muutoksille ja stressille myöhemmin. (Keltinkangas-Järvinen, 2012.)

Lapsen sosiaalinen kehitys - käytöstavat, roolit, asenteet ja vuorovaikutustaidot – kehittyvät yhteistyössä muiden ihmisten kanssa. Lapsi muodostaa vähitellen

kuvaa itsestään muiden joukossa. Hän on altis monien ihmisten vaikutuksille. Sosiaaliset taidot kasvavat paljon läpi elämän, mutta niiden perusta saadaan lapsuudessa, kiinteässä yhteydessä psyykkiseen kehitykseen – kognitiivisten taitojen ja persoonan tasapainon – kanssa. (Aaltonen & Ojanen & Sive´n & Vihunen & Vilen, 162.)

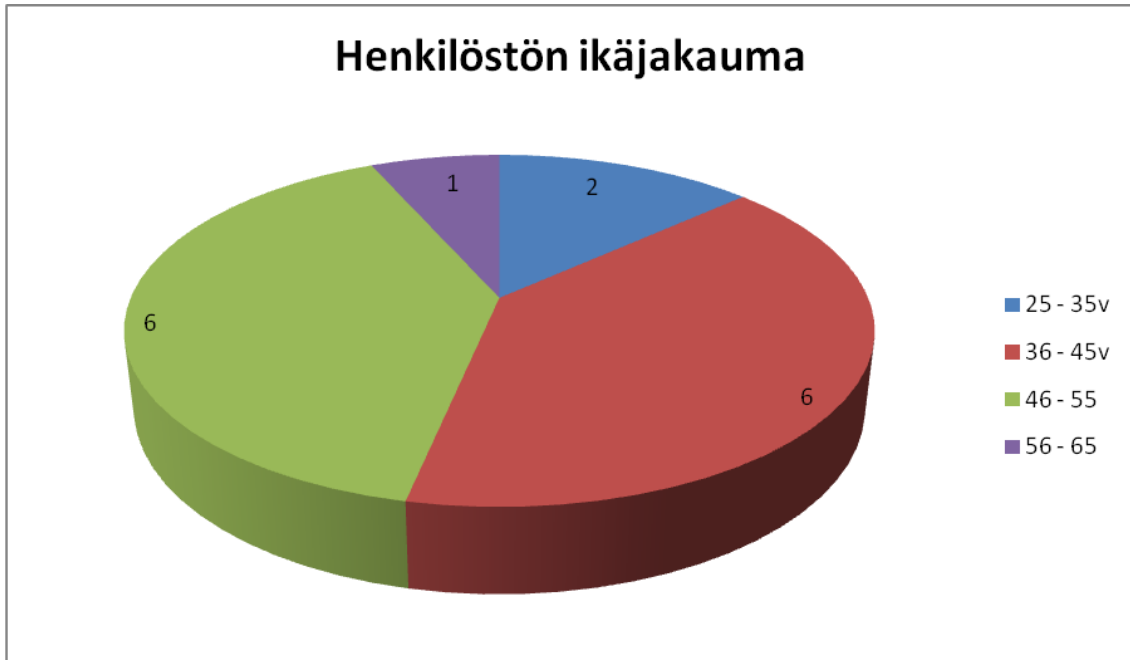
7. TUTKIMUSTULOKSET

7.1. Taustatietoa henkilöstä

Henkilökunta on ammattitaitoista ja työhönsä sitoutunutta. Haastatelluista osa oli työskennellyt lasten parissa todella pitkään, jopa yli kolmekymmentä vuotta. Vain yksi kysymykseen vastanneista oli työskennellyt lasten parissa alle vuoden. Syy miksi halusimme tietää varhaiskasvatushenkilöstön iän, koulutuksen ja palvelusvuodet, johtui siitä, että halusimme tietää vaikuttavatko kyseiset asiat siihen miten pienryhmäpedagogiikka koetaan. Valitettavan usein näkee pitkän työuran tehneitä, työhönsä kyllästyneitä ihmisiä, joille kaikki uusi tuntuu vastenmieliseltä ja vaikealta. Kuitenkaan tätä ilmiötä ei näiden kysymysten pohjalta löytynyt Pöykkölästä. Itse henkilökohtaisesti olemme hyvin ilahtuneet päiväkodissa työskentelevien sosionomien määrästä. Useammassa paikassa, joissa olemme työskennelleet, ei sosionomikoulutuksen arvostus ole kovinkaan suuri, joka taas osittain johtuu vanhoista käsitteistä mitä sosionomien koulutuksesta on.

Kyselyyn vastanneista

- 25- 35 vuotiaita 2
- 36- 45 vuotiaita 6
- 46- 55 vuotiaita 6
- 56- 65 vuotiaita 1

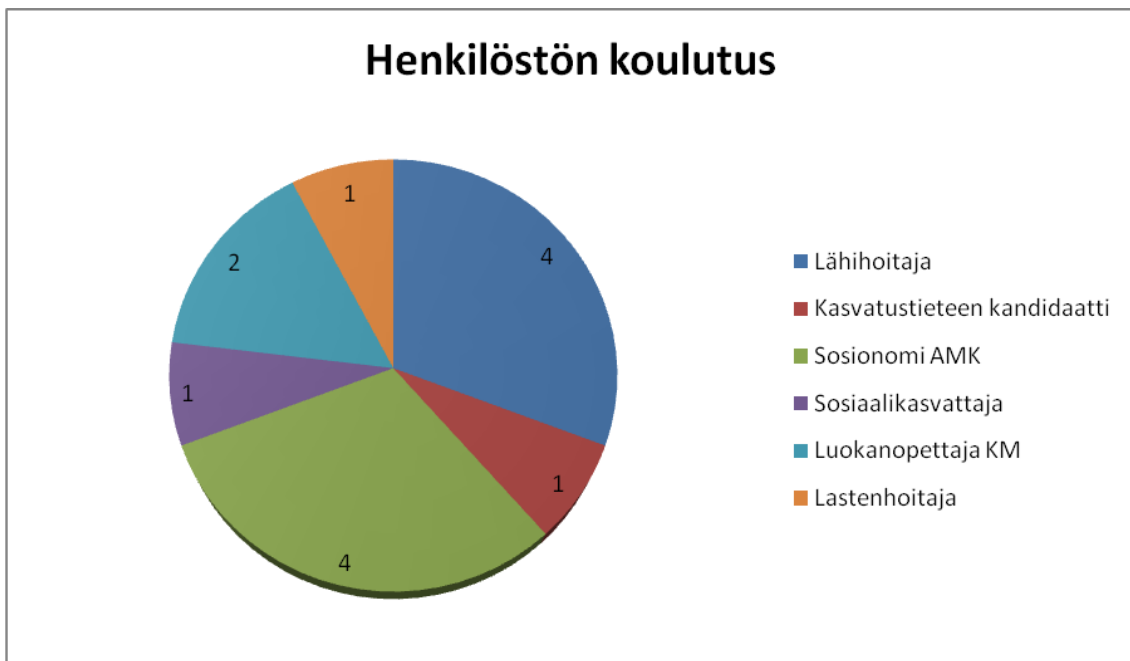
Kaavio 2 Pöykkölän päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstön ikäjakauma

Vastauksia saatiin seitsemän kappaletta lastenhoitajilta ja kahdeksan kappaletta lastentarhaopettajina työskenteleviltä. Tämä poistaa yhden epäilyksemme aiheen siitä, että koulutuksella tai ammattinimikkeellä olisi osaa siihen kuinka tällaisiin tutkimuksiin suhtaudutaan.

Pöykkölän päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstön koulutustaso on seuraavanlainen.

- lähihoitaja 4
- kasvatustieteen kandidaatti 1
- sosionomi AMK 4
- sosiaalikasvattaja 1
- luokanopettaja KM 2
- lastenhoitaja 3

Kaavio 3 Pöykkölän päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstön koulutusjakauma

Pöykkölän päiväkodin henkilöstö on varsin kokenutta, työkokemusvuosia varhaiskasvattajilta löytyy 6 kuukauden ja 30 vuoden väliltä. Vastauksia tutkiessa vuosienkaan kokemus ei vaikuta negatiivisesti eikä näy työhön kyllästymisenä. Keskimäärin työkokemusta löytyi 16,5 vuotta, joka kertoo työhön vahvasti sitoutumisesta.

7.2. Tutkimus tulosten tarkastelu

Haastattelulomakkeita jaettiin 20 kappaletta, eli koko henkilökunnalle ja vastauksia saatiin 15 kappaletta, joten mielestämme tämä oli hyvä määrä vastauksia. Lisäksi keskustelemalla henkilökohtaisesti henkilökunnan kanssa pienryhmäpedagogiikasta olemme saaneet näkemystä siitä millaisena henkilökunta kokee pienryhmätoiminnan. Kaikkien vastanneiden mielestä pienryhmäpedagogiikkaa toteutetaan päiväkodissa.

Kiinteitä pienryhmiä ei ole muodostettu, mutta lapsia jaetaan satunnaisesti pienempiin ryhmiin esimerkiksi jumppa ja askartelutuokiot.

Päiväkodin yhdessä lapsiryhmässä oli tiimityön tavoitteena saada pienryhmätoiminta toteutettua. Haastattelun perusteella tiimin yhteinen tavoite oli pienryhmätoiminta. Tavoite olikin toteutunut jo osittain, mutta kehitettävää siinä oli vielä henkilökunnan mielestä. Tässä kyseisessä tiimissä henkilökunnan vaihtuvuus kesken kauden hankaloitti pienryhmätoiminnan toteuttamista, mutta hyvällä suunnittelulla ja henkilökunnan sitoutumisella pienryhmätoimintaan homma saadaan toimimaan.

Kokemukset pienryhmätyöskentelystä olivat kuitenkin sen verran positiiviset, että toimintaa kehitetään jatkossakin. Henkilökunnan mielestä siirtymätilanteisiin on saatu rauhallisuutta, askartelu ja lukuhetket pienissä porukoissa ovat olleet rauhallisia ja lasten huomioiminen on helpompaa. Omahoitajuutta tässä lapsiryhmässä ei ollut, vaan lapset jaettiin satunnaisesti pieniin porukoihin ja niissä toimittiin.

Seuraavaksi käymme lävitse pienryhmäpedagogiikkaan ja sen käyttämiseen päiväkodin arjessa koskevat kysymykset kohta kohdalta.

**Kysymys 1: Miten pienryhmäpedagogiikka toimii mielestänne päiväkodis-
sasi.**

1. *"Toimii hyvin ohjatuissa tilanteissa ja myös perushoitotilanteissa"*
2. *"Toimii hyvin silloin kun sitä on etukäteen suunniteltu huolellisesti ja kaikki työntekijät pitävät kiinni sovituista toimintavoista"*
3. *"Ei ole varsinaisia pienryhmiä, mutta toimintaa jaetaan päivittäin pienempiin ryhmiin esim. ruokailu, ulkoilu, jumpat ym."*
4. *"Jonkin verran, voisi olla enemmänkin"*
5. *"Vaihtelevasti, lapsia pyritään jakamaan pienryhmiin"*
6. *"Toimii osittain, aamupäivisin. Ei vakiintuneita pienryhmiä"*
7. *"Toimimme pienryhmissä päivittäin, ei kiinteitä ryhmiä"*
8. *"Toimimme pienryhmissä, ei kiinteitä ryhmiä. Lapset jaetaan iän ja kehitystason mukaan."*
9. *"Emme puhu pienryhmätoiminnasta, mutta toteutamme sitä päivittäin esim. kädentaidot, jumpat ym."*
10. *"Tämän vuoden tiimitavoitteena on saada pienryhmät toimimaan ja tavoitteita kohti mennään koko ajan."*
11. *"Aika hyvin, pientä säätöä joissakin ryhmissä että se onnistuu, työntekijät tietoisia asioista."*
12. *"Osittain toteutetaankin"*
13. *"Joissakin ryhmissä toimii hyvin, toisissa ryhmissä on kehittämisen varaa."*
14. *"Pienryhmäpedagogiikka toimii jonkin verran, mielestäni ajatusta voisi viedä pitemmälle toiminnassa"*
15. *"Ei ole varsinaisia pienryhmiä, mutta toiminta toteutetaan porrastetusti esim. ruokailu, uloslähtö, jumpat ym. voisi toteuttaa enemmän, niin silloin olisi rauhallisempaa."*

Ensimmäiseen kysymykseen saimme vastauksia, joiden perusteella pienryhmissä toimitaan jonkin verran. Yhdelläkään osastolla ei ole jaettu lapsia kiinteisiin pienryhmiin, vaan lapset jaetaan päivittäin iän ja kehitystason mukaan. Täs-

tä herääkin kysymys, että miksei lapsia jaeta kiinteisiin pienryhmiin? Pienryhmi-
en suunnittelu ja jakaminen etukäteen vähentäisi päivittäisen toiminnan sekai-
suutta ja lapset tietäisivät jo etukäteen mitä tehdään ja missä tehdään ja keiden
kanssa tehdään. Etukäteen suunnittelu säästää aikaa, jonka puute näkyy monin
eri tavoin suurimmassa osassa palautuneissa kyselylomakkeissa. Joku viisas
on joskus sanonut, että kiire on vain huonoa organisointikykyä, mahtaisiko se
pitää tässä tapauksessa paikkansa. Lisäksi toki asioiden priorisointi pitää muis-
taa.

Toimimme pienryhmissä, lapsen perustaitoja harjaannutetaan arjen toimissa ja
lapsen itsetuntoa vahvistetaan kannustavassa ja turvallisessa ilmapiirissä. Ai-
kuinen ohjaa lasta vuorovaikutustilanteissa (Pöykkölän päiväkodin varhaiskas-
vatussuunnitelma.)

Vastausten perusteella päiväkodissa toimitaan suunnitelman mukaan ja henki-
lökunta on huomannut pienryhmätoiminnan vaikuttavan lasten toimintaan rau-
hoittavasti. Henkilökunta kokee, että toimiessa pienissä ryhmissä lapsen yksilö-
linen kohtaaminen ja havainnointi lapsen kehityksestä ja lapsen taidoista on
helpompaa.

Kysymys 2. Kerro millaisissa tilanteissa pienryhmäpedagogiikka toimii tai voisi toimia ja miten?

1. *"Pienryhmäpedagogiikka toimii joka tilanteessa, jos aikuisia on riittävästi paikalla ja toiminta on suunniteltua."*
2. *"Pienryhmäpedagogiikka voi toimia kaikissa edellä mainituissa tilanteissa (perushoitotilanteet, siirtymätilanteet, ulkoilu, lepoaikat, esiopetus, liikunta, musiikkituokiot, kädentaidot, retket, satuhetket, muita tilanteita). Pienryhmäpedagogiikan käyttö vaatii koko tiimin sitoutumista, aktiivista toimimista ja suunnittelua!"*
3. *"Pienryhmäpedagogiikka helpottaa ja rauhoittaa siirtymätilanteita + perushoitotilanteiden sujumista. Pienet ryhmät mahdollistavat yksilöllisen huomioimisen ja tuen sekä aikuisen tuntemus lasta kohtaan paranee. Paljon helpompi pitää pienessä salissa jumppaa, kun kaikki lapset eivät ole yhtä aikaa juoksentelemassa. Paljon helpompi oppia tuntemaan lapsen kehitys- ja taitotaso, jos saa mahdollisuuden yksilölliseen huomioimiseen ja havainnointiin."*
4. *Pienissä ryhmissä toiminta myös lisää lapsien turvallisuutta, sillä pieni ryhmä on helpompi hallinnoida kuin mahdollisesti 22 lapsen vilkas ryhmä vaikka aikuisia olisikin enemmän katsomassa. Tämä korostuu eniten tilanteissa, jolloin ollaan pois tutuista ja turvallisista paikoista. Toisaalta eräissä vastauksissa kaivattiin ryhmän tukea juurikin retkillä yllättävien tapahtumien varalta.*

Työyhteisön tavassa toimia on kyse tietoisista pedagogisista valinnoista. Minkälaisista kokonaisuuksista lapsen päivä koostuu ja milloin hänellä on aikaa keskittyä tekemisiinsä kaikessa rauhassa. Miten tuetaan ja mahdollistetaan pitkäjänteistä ja kiireetöntä toimintaa. (Mikkola & Nivalainen 2011, 31.) Vastauksista ilmenee, että pienryhmäpedagogiikka voisi toimia monessakin tilanteessa pa-

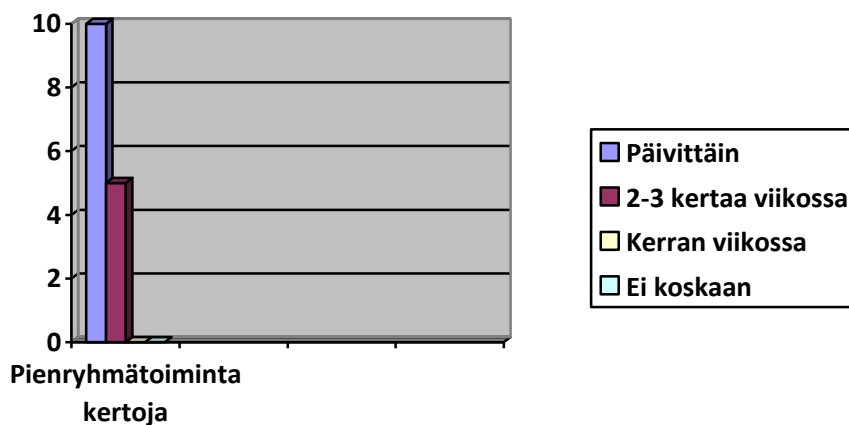
remmin, mikäli sitä suunniteltaisiin yhdessä enemmän ja tiimin jäsenet sitoutuisivat toimimaan sen mukaan.

Kysymys 3. Kuinka usein pienryhmissä toimitaan?

Valtaosa vastaajista ilmoitti, että toimintaa pienryhmissä harjoitetaan päivittäin, mutta viidessä lomakkeessa vastaukseksi tuli 2 - 3 kertaa viikossa.

Tästä tulee väistämättä mieleen, ettei kaikki tunnista mitä pienryhmätoiminta on. Usein kun työpaikalla puhutaan pienryhmäpedagogiikasta herää välittömästi vastarinta sen vaikeudesta, mutta selitettäessä mitä pienryhmätoiminta todellisuudessa on niin vastaan hangoittelijatkin toteavat, että ”näinhän meillä on aina tehty”. Eli sanana pienryhmäpedagogiikka voi olla vieras, mutta pienempiin leikkiryhmiin jakaminen, ruokailujen rytmittäminen tai uloslähteminen pienissä porukoissa onkin tuttua. Usein pitkän linjan lastenhoitajat, jotka mahdollisesti ovat toimineet perhepäivähoitajana aikaisemmin, ovat harjoittaneet tietämättään pienryhmätoimintaa. Samoin useat luokan opettajat jakavat luokan ryhmiin muutamien oppilaiden ryhmiin harjoittaen näin pienryhmäpedagogiikkaa.

Kaavio 4 Pienryhmätoiminnan kerrat viikoittain

Pienryhmätoimintaa harjoitettiin 10 vastaajan mukaan joka päivä, mutta viiden vastaajan mukaan pienryhmissä toimittiin vain 2-3 kertaa viikossa. Kuinka pienryhmätoiminta käsitetään? Keskusteltaessa asiasta useamman pidempään päiväkodissa työskennelleen henkilön kanssa on havaittu, ettei kaikki ymmärrä mitä pienryhmäpedagogiikalla tarkoitetaan. Kerrottaessa, että yksinkertaisimmillaan se on lasten jakamista pienempiin leikkiryhmiin tai askartelun ohjausta

muutamalle lapselle kerralla huomataan, että sitä onkin tehty aina. Sanana pienryhmäpedagogiikka kalskahtaa komealta ja oudolta monen korvaan vaikka toiminta sinällään on tuttua. Olisikohan tässä kyselyssä pitänyt ensin avata pienryhmäpedagogiikan käsite henkilöstölle, jolloin todennäköisesti vastaukset olisivat olleetkin erilaisia? Tärkeintä kuitenkin on, ettei kukaan vastannut ettei pienryhmissä toimita ollenkaan tai että sitä harrastettaisiin vain kerran viikossa. Uskoaksemme, mikäli näihin olisi tullut vastauksia, olisi se koskenut vain viikoittaista tuottamista askartelun merkeissä muutama lapsi kerrallaan.

Kysymys 4. Miten ryhmät jaetaan?

1. *"lasten iän mukaan"*
2. *"lasten tahdon mukaan"*
3. *"lasten mielenkiinnon mukaan"*
4. *"lasten taitojen mukaan, huomioidaan mallioppiminen"*
5. *"tarhantätien mielen mukaan"*
6. *"tarkkaan suunnitellusti"*
7. *"vanhempien toiveiden mukaan"*
8. *"sattumanvaraisesti"*
9. *"kaverin mukaan"*

Tämän kysymyksen kohdalla, vastauksia tarkastellen, huomasimme että lapsia ei ole jaettu kiinteisiin pienryhmiin vaan aikuiset jakavat lapsia ryhmiin monenlaisin eri perustein. Useammassa lomakkeessa oli samoja vastauksia.

Uskomme kuitenkin, että ryhmiä jaettaessa otetaan huomioon lasten taitotasot ja se kuinka lapset hyötyvät kulloisestakin ryhmäkokoon panosta. Ikä ja taitotason mukaan heräsi kysymys, josko ryhmiä pitäisi jakaa enemmän myös seka-ryhmiin, jolloin ei niin taitavat leikkijät tai tekijät muutoin pääsisivät oppimaan itseään taitavampaan ryhmään. Toki tässä pitää ottaa huomioon, etteivät aina samat lapset joudu mallintamaan samoja, mahdollisesti vilkkaitakin lapsia.

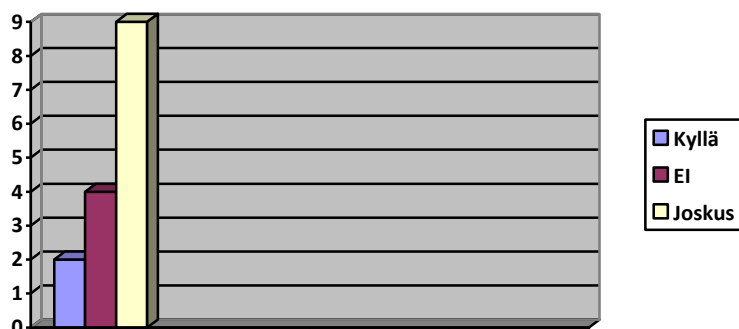
Kysymys 5. Ovatko lapset osallisena pienryhmätoiminnan suunnittelussa?

Vain kaksi haastatelluista oli sitä mieltä, että lapset ovat osallisina pienryhmätoiminnan suunnittelussa. Yhdeksän mielestä lapset pääsivät joskus osallistumaan suunnitteluun ja neljän mielestä lapset eivät koskaan päässeet osallistumaan suunnitteluun. Mikäli näin todellisuudessa on, niin toiminnan suunnittelu on todella kaukana lapsilähtöisestä.

Lapset osallistuvat kertomalla miten, kenen kanssa toimivat/ mitä haluavat tehdä. Mikä kiinnostaa/ mitä haluavat oppia? Lisäksi lapset kertovat kysyttäessä mitä esimerkiksi jumpalta toivotaan. Lapset voivat myös tuoda kirjoja, joita luetaan ja voivat toivoa erilaisia leikkejä, joita ryhmän aikuiset sitten täydentävät ja syventävät.

Kuitenkin uskomme, että lapset osallistuvat luultua enemmän epävirallisesti toiminnan suunnitteluun. Tätä osaa kuitenkin olisi mahdollista lisätä suunnitelmallisuuteen päin pitämällä esimerkiksi lapsineuvostoja ja palaverreja, johon voisi osallistua esimerkiksi kaksi lasta joka ryhmästä esimerkiksi kerran kuussa. Jokaisella lapsella pitäisi olla omalla vuorollaan mahdollisuus saada äänensä kuuluvilla oikeassa palaverissa, jolloin heitä myös kuunneltaisiin. Lisäksi tiimeittäin lapsille voitaisiin pitää oma suunnittelupalaveri, jossa päätettäisiin esimerkiksi kuukauden teema aikuisten teemojen ohessa.

Kaavio 5 Lapsien osallisuus toiminnan suunnitteluun

Yhdeksän varhaiskasvattajaa vastasi kysymykseen, että lapset pääsevät joskus osallistumaan toiminnan suunnitteluun. Neljä oli sitä mieltä, etteivät lapset pääse alkuunkaan osallistumaan suunnitteluun ja vain kahden mielestä lapset pääsevät osallistumaan suunnitteluun.

Kysymys 6. Vaikuttaako lapsen ikä mielestäsi pienryhmäpedagogiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen? Miten se vaikuttaa?

Jokaisessa kyselylomakkeessa, jossa oli tähän kysymykseen vastattu, oltiin yhtä mieltä siitä, että lapsen ikä on suurin vaikuttaja siihen kuinka pienryhmät jaetaan ja niiden toimintaa suunnitellaan. Yksistään perushoitotilanteiden hallinta ja siirtymätilanteet vaativat sen, että lapset toimivat pienemmissä ryhmissä ilman täydellistä kaaosta. Pienet tai hyvin herkät lapset kokevat stressiä esimerkiksi eteisessä ulos pukiessa ja saattavat menettää toimintakykynsä täysin.

”Tietysti lapsen kehitystaso ja taidot tulee ottaa huomioon suunnitellessa ja toteutuksessa. Esim. sosiaalisetkin taidot vaikuttavat ryhmän kokoon.”

”Uskon, että etenkin pienemmillä pienryhmät helpottavat perushoitotilanteita ja ulos/sisälle siirtymistä. Korostuu enemmän pienillä kuin isoilla tässä asiassa.”

Kysymys 7. Mikäli ryhmässänne on pienryhmätoimintaa, oletko huomannut sen vaikutuksen lasten toiminnassa? Arjen toimivuudessa? Kaverisuhteissa?

Pienemmissä ryhmissä toimittaessa korostuu lasten parempi havainnointi ja myös toiminnan hallinnointi.

”Toiminta; aikuisella helpompi ohjata, seurata antaa huomiota lapselle. Arki; Pienemmällä ryhmällä helpompi toimia. Kaverisuhteet; Näissä pitää aikuisen olla valpas ja huomioida kehittymässä olevat taidot ja orastavat ystävyysuhteet.”

Pienemmissä ryhmissä myös on helpompi lasten solmia uusia kaveruussuhteita varsinkin kun välillä tehdään erilaisia ryhmiä eikä laiteta aina parhaita kavereita samaan ryhmään.

Kysymys 8. Mitkä ovat mielestäsi haasteena pienryhmäpedagogiikan toteuttamiseen?

Yli puolet haastatelluista vastasi haasteeksi henkilökunnan riittävyys. Tämä kuitenkin mietityttää, koska henkilökuntaa on laskettu suhteessa lapsiin. Mikäli ryhmässä on pieniä alle kolmevuotiaita lapsia 12, niin silloinhan kasvatusvastuullisia henkilöitä on 3. Tässä tapauksessa lapset on helppo jakaa kolmeen ryhmään. Mikäli henkilökunnasta joku on pois, niin silloin tietenkin tilanne on toinen, ellei sijaista saada paikalle.

Pienryhmätoiminnan kannalta on myös ratkaiseva merkitys työvuorojen suunnittelulla. Mielestämme työvuorojen suunnittelu ja toteutus on erittäin haavoittuva, joka saattaa sotkea koko päiväkodin suunnitelmat yhden poissaolon tähden. Tämä myös on toistuvasti mainittu kyselylomakkeissa, joissa on kerrottu pienryhmätoiminnan toteuttamisesta.

Puolet haastatelluista piti haasteena myös toiminnan suunnittelua. Tämäkin mietityttää, kun kuitenkin lapsiryhmissä suunnitellaan toimintaa. On viikkopalavereja, kuukausi palavereita ja suunnitellaan yhdessä syyskaudeksi, kevätkaudeksi tai koko vuodeksi toimintaa. Olisiko näihin suunnittelupalavereihin mahdollisuus suunnitella myös pienryhmätoimintaa? Toiminnan suunnittelun priorisointi palaverissa täytyy olla korkealla prioriteetilla, jotta joka päivänen arki saadaan ryhmissä sujumaan. Tiimi tai ryhmäpalaverissa on myös erittäin tärkeää, että koko ryhmä pääsee paikalle, ettei yhden aina tarvitse jäädä nukuttamaan lapsia. Myös päiväkotiapulaisen panos ryhmässä on sen verran suuri, ettei häntä voida sulkea pois tiimin yhteisistä palaverista. Samoin talonpalaverista kertominen niille, jotka eivät ole palaverissa olleet.

Henkilöstön sitoutuminen pienryhmätoimintaan nousi esille muutamasta haastattelusta. *”Suurin haaste on, jos aikuiset eivät toimi pienryhmiä tukien.”*

”Lähtee hyvästä suunnittelusta. Olemme töissä lapsia varten, emme seurustelemassa keskenään.”

Kaavio 6 Pienryhmäpedagogiikan toteuttamisen haasteet

Pienryhmäpedagogiikan toteuttamien haasteisiin tuli yhteensä vastauksia viideltätoista (15) vastaajalla ja mielestämme vastaukset olivat varsin yhdensuuntaiset. Suurin ongelma oli henkilöstön riittävyys, joka oli ongelma 11 vastaajan mielestä. Seuraavaksi suurin ongelma oli henkilöstön sitoutuminen pienryhmätoimintaan. Toiminnan suunnittelun haasteellisuus oli 8 vastaajan mielestä ongelma ja neljän mielestä ryhmän dynamiikan löytäminen, erityislapset ja heidän tarpeensa olivat haasteita.

Jokin muu kohtaan oli neljä vastaajaa ja tässä kohdassa kiteytyi usea kohta yhteen. Vastauksia oli muun muassa seuraavat: ”*Yhteinen käsitys ryhmällä pienryhmäpedagogiikasta? Onko sitä? Miten se saadaan ryhmässä selville? Miten toteutetaan?*”

Päiväkodin kauhuskenaario on, että työntekijä ei hallitse suurryhmätilannetta lasten kanssa, mutta ei myöskään halua sitoutua pienryhmätoiminnan järjestämiseen. Lopulta hän väsyä työhönsä niin, ettei jaksakaan kohdata edes yksittäistä huomiota vaativaa lasta. Kokemukset pienryhmätoiminnasta ovat olleet hyvin

myönteisiä ja rohkaisevia. Rauhallinen arki pienessä ryhmässä lisää lapsen hyvinvointia. Myös työntekijän hyvinvointi lisääntyy kun voi aidosti keskittyä yksittäiseen lapseen. (Mikkola & Nivalainen 2011, 34.)

Kysymys 9. Oletko osallistunut pienryhmäpedagogiikan koulutukseen? Toivoisitko lisätietoa pienryhmäpedagogiikasta?

Viidestätoista lomakkeesta kahdessaatoista oli vastaus tähän kysymykseen. Kahdeksan vastanneista oli käynyt pienryhmäpedagogiikkaan liittyvän koulutuksen ja neljä ei ollut käynyt. Kaikki kuitenkin toivoivat koulutusta ja lisätietoa aiheesta. Useammassa vastauksessa toivottiin tietoa siitä miten muissa päiväko-deissa pienryhmäpedagogiikkaa harjoitetaan ja kuinka eri tilanteet hoidetaan. Lisäksi toivottiin aikaa keskustella toiminnoista sekä omassa ryhmässä että toisten ryhmien kanssa. He toivovat esimerkiksi vinkkejä päivittäisiin perushoitotilanteisiin.

Kaavio 7 Pienryhmäpedagogiikan koulutukset ja sen tarve

Kaikki tähän kohtaan vastanneet eli kaksitoista henkilöstön edustajaa haluaa lisätietoa tai koulutusta pienryhmäpedagogiikasta. Kahdeksan heistä on käynyt koulutuksen ja neljä ei ole ollut koulutuksessa. Kolmelta ei saatu vastausta tähän kysymykseen.

Kysymys 10. Miten mielestäsi pienryhmäpedagogiikkaa voitaisiin kehittää?

1. *"Työntekijät tarvitsevat koulutusta asiasta. Työntekijät tarvitsevat myös kannustusta ja innostusta pienryhmätoiminnan toteuttamiseen. Vastanneiden mielestä olisi myös kiva kuulla millaisilla pienryhmillä on saatu toimivia ratkaisuja."*
2. *"Ryhmillä olisi aikaa keskustella toiminnasta, suunnitella oman ryhmänsä toimintaa, aivan konkreettisesti. Olisi hyvä saada keskustella esimerkiksi kuinka perushoitotilanteet toteutetaan käytännöstä ja lisäksi vinkkejä siitä kuinka asiat on hoidettu silloin kun pienryhmätoiminta oikeasti toimii."*
3. *"Voitaisiinko työvuoroja esimerkiksi muokata, että kaikki ryhmän aikuiset olivat paikalla ja mahdollisuus jakautua pienryhmiin mahdollistuisi heti aamupalan jälkeen vaikka muutamana päivänä viikossa."*
4. *"Koulutuksilla, tutkimuksilla, lapsihaastatteluilla. Henkilökunnan aito halu toteuttaa ja kehittää toimintaa on kaiken a ja o."*
5. *"Yhteistyön voimalla"*

Vaikka pienryhmätoimintaa toteutetaankin päiväkodissa, niin pienryhmäpedagogiikan koulutus nousee esille suurimmassa osassa vastauksia. Koulutukseen oli haastatelluista osallistunut noin puolet, mutta useat olivat sitä mieltä, että koulutusta saisi olla lisää. Ne jotka eivät olleet osallistuneet koulutukseen, toivoivat myös koulutusta asiasta. Petteri Mikkolan pienryhmäpedagogiikan koulutus varhaiskasvatushenkilökunnalle oli Rovaniemellä vuonna 2010.

Toiminnan suunnittelu oli myös henkilökunnan mielestä tärkeää ja aikaa toiminnan suunnitteluun toivottiin.

Haastateltaessa henkilökuntaa pienryhmäpedagogiikasta sai vastaukseksi useasti, että *”pitäisi suunnitella yhdessä enemmän ja pitäisi saada tietoa miten muissa päiväkodeissa toimitaan.”*

Pienryhmissä on helppo eriyttää toimintaa. Jotta kokonaisuus pysyy hallinnassa, on henkilökunnan suunniteltava yhdessä toimintaa. Näin tiimin jäsenet tietävät, mitä muissa pienryhmissä tehdään. Pedagoginen kokonaisvastuu on lastentarhaopettajalla, mutta tiimissä pitää olla luottamus siihen, että jokainen työntekijä selviytyy pienryhmän pyörittämisestä. (Mikkola & Nivalainen 2011, 36.)

Jokainen työyhteisö voi suunnitella työvuoronsa melko vapaasti. Työvuorojärjestelyjen lähtökohtana on aina pedagogiikka ja perustehtävän mahdollistaminen. Lapsen paras vireystaso oppimisen ja toiminnan kannalta on aamupäivällä. Pienryhmien paras toiminta-aika on klo 9.00–11.00. Työvuorot suunnitellaan niin, että pienryhmäpäivänä tiimin kaikki työntekijät ovat paikalla viimeistään kello 9.00. Mikäli kolmas työntekijä saapuu töihin vasta klo. 10.00, on aamupäivän hyvää toiminta-aikaa menetetty kokonainen tunti (Mikkola & Nivalainen 2011, 35.) Tietenkin näissäkin tilanteissa täytyy muistaa, että työhön liittyy myös muita työtä esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmien laadinta vanhempien kanssa vie työaikaa hoitajilta ja lastentarhanopettajilta.

8. OMAA POHDINTAA JA MAHDOLLISET JATKOTOIMET

Pienryhmäpedagogiikkaa miettiessä on pakko nostaa esille perhepäivähoito, jossa toteutuu pienryhmässä toimiminen ja omahoitajuus. Lain mukaan hoitajalla saa olla hoidossaan neljä alle kouluikäistä lasta. Työskennellessään perhepäivähoitajana aikaisemmin, Eeva muistaa kuinka omahoitajana toimiessa oppi tuntemaan lapsen, näki hänen kehityksensä ja osasi tukea lasta hänen opetellessa uusia taitoja ja asioita. Perhepäivähoidossa arki neljän lapsen kanssa oli rauhallista. Joskus Eevalle tuli tilanne, että piti mennä päiväkotiin töihin, kun lapset eivät olleet hoidossa. Isossa päiväkotiryhmässä lapset saavat aikaan paljon melua, se aiheutti päänsärkyä ja silloin Eevalle tuli mieleen, kuinka lapset reagoivat meluun. Kun lapsi halusi saada itsensä kuulluksi, niin hän korotti ääntä.

Seuraavanlainen tilanne sattui Eevalle kun hän oli sijaisena pienten ryhmässä eräässä päiväkodissa vuosia sitten.

Eevan työaika alkoi kello 9.00. Hän käveli osastoa kohti ja kuuli kaukaa käytävältä melua. Pienten ryhmässä oli 12 lasta ja he olivat lähdössä ulos. Kaikki 10 lasta ja 2 hoitajaa ja päiväkotiapulainen olivat eteisessä pukemassa lapsia pihalle yhtä aikaa. Samaan aikaan äiti toi pientä alle kaksivuotiaista lasta hoitoon. Jokaisella aikuisella oli lapsi sylissä, joten kukaan heistä ei pystynyt ottamaan vastaan lasta, jota äiti yritti jättää hoitoon. Äiti laittoi lapsen lattialle sylistään ja lapsi alkoi itkeä roikkuen samalla äidin jalassa. Äiti otti lapsen uudelleen syliin ja yritti lohdutella, itku tarttui toisiin lapsiin ja pian äänessä oli jo kolme pientä.

Toinen lastenhoitajista laski lapsen sylistään ja otti itkevän lapsen äidin sylistä, jotta äiti pääsi lähtemään töihin. Lapsi jatkoi itkuaan hoitajan sylissä. Hoitajien pukiessa lapsia yksi ehti mennä toiseen huoneeseen ja kaataa pari lelukoria lattialle. Toinen lapsi ehti heitellä eteisessä kaikki kengät hajan hajan levälleen pitkien eteistä. Kolmas lapsi tyhjensi pari hoitoreppua lattialle. Hoitajat saivat lapset puettua Eevan ja päiväkotiapulaisen avulla. Ensimmäinen hoitaja lähti pukeu-

tumaan, kun kaikki lapset odottivat puettuina eteisessä. Osalla lapsista oli jo hiki kun olivat kiukutelleet ja huutaneet. Myös toinen hoitaja lähti pukeutumaan. Lapset lähtivät pihalle ensimmäisenä pukemaan lähteneen hoitajan kanssa. Hoitajalla oli yksin ulkona 11 lasta ja eräs isä toi pian pihalle lapsensa, joten lapsia oli pian 12. Siinä vaiheessa toinen hoitaja oli myös jo pihalla. Eeva meni myös pihalle, jotta aikuisia olisi riittävästi turvaamaan lasten ulkoilua.

Toisen osaston lapset ja aikuiset tulivat pihalle ja silloin toinen lastenhoitajista lähti sisälle laittamaan osastolle sängyt valmiiksi. Ulkoa poistuttiin sitten sisälle, niin että toinen hoitajista pyysi kaikki lapset yhtä aikaa sisään, koska heillä oli lounspiiri ennen ruokailua. Sama meteli ja kaaos jatkuivat sisälle tullessa. Lapset olivat nälkäisiä ja väsyneitä, eivätkä jaksaneet keskittyä odottamaan vuoroa lorupussileikissä. Kaikki laitettiin yhtä aikaa lounaalle ja sitten nukkariin, kun ensimmäiset lapset jo nukahtivat pöytään.

Kuinka tämän aamun olisi voinut hoitaa toisella tavalla?

Lapset olisi voitu jakaa kahteen eri ryhmään ja odottaa uloslähtöä sen aikaa, että kolmas työntekijä tulee paikalle. Kun kolmas työntekijä olisi tullut paikalle, niin yksi hoitajista olisi voinut ottaa kolme tai neljä lasta ja lähteä heidän kanssaan vessan kautta valmistautumaan ulos lähtöön. Päiväkotiapulainen olisi voinut auttaa ja odottaa siihen saakka lasten kanssa, kunnes hoitaja olisi käynyt pukemassa vaatteet päälle ja olisi lähtenyt ensimmäisen porukan kanssa ulos. Kun eteinen on tyhjä toinen hoitaja, tässä tapauksessa sijainen olisi lähtenyt ulos esimerkiksi kolmen lapsen kanssa. Päiväkotiapulainen olisi tässäkin tilanteessa ollut auttamassa ja olisi ollut lasten kanssa sen aikaa, että hoitaja olisi käynyt pukemassa. Päiväkotiapulainen olisi auttanut vielä viimeiset lapset hoitajan kanssa ulos ja olisi ollut lasten kanssa sen aikaa, että hoitaja olisi käynyt pukemassa. Sisälle olisi tultu niin, että ensimmäisenä ulos lähtenyt hoitaja olisi lähtenyt ensimmäisenä sisälle. Hän olisi laittanut osastolla sängyt valmiiksi ja olisi ottanut ensimmäiset lapset vastaan sisälle.

Mikäli ruoka olisi jo tullut osastolle, niin ensimmäiset olisivat voineet mennä suoraan syömään. Seuraavana ulos mennyt ryhmä olisi tullut sisälle hoitajan kanssa ja mikäli mahdollista heti syömään. Viimeisenä ulos mennyt ryhmä olisi tullut viimeisenä sisälle ja syömään. Ensimmäiset sisään tulleet lapset olisivat silloin jo syöneet ja olisivat siirtyneet jo nukkumaan, näin toimimalla siirtymätilanteisiin olisi saatu rauhallisuutta ja hiljaisuutta. Tämä vaatisi kuitenkin etukäteissuunnittelua ja joustavuutta. Tämä tilanne on kuitenkin vain yksi esimerkki siitä kuinka suunnittelemalla etukäteen saataisiin pienryhmät toimimaan.

Tämän tutkimuksen perusteella tulee esille ammattitaitoinen ja työhönsä sitoutunut henkilökunta, joka tekee työtä lapsen parhaaksi. Pienryhmäpedagogiikan käyttöön ottaminen on vielä vähäistä, kun vertaa sitä päiväkotiin, jossa se on jokapäiväistä ja sen mukaan toimitaan. Jokaisessa kyselylomakkeessa tulee esille koulutuksen ja vertaistuen tarve. Vertaistukena voisi toimia esimerkiksi toiset päiväkodit Rovaniemellä. Mielestämme koulutus pitäisi suoda koko henkilökunnalle, myös pitkäaikaisille sijaisille, sillä heidän panoksensa on jokaisessa päiväkodissa suuri.

Tuloksia analysoidessamme tulimme siihen tulokseen, että tämän päiväkodin henkilökunta saisi varmaan pienryhmäpedagogiikan toimimaan paremmin ja oppisi käyttämään sitä pedagogisena työkaluna, mikäli saisivat koulutusta asiaan ja toisten päiväkotien kokemuksia pienryhmätoiminnasta.

Tutkimuskysymyksiin saimme hyvin vastauksia ja huomasimme, että tutkimusta olisi voinut laajentaa enemmän myös henkilökunnan työssä viihtymiseen ja työhyvin vointiin, joihin pienryhmissä toimimisella on mielestämme suuri vaikutus. Jo pelkästään pienemmistä ryhmistä puuttuva melu on tekijä, joka vaikuttaa monessa suhteessa ihmisen terveyteen. Saimme myös erinomaisesti tietoa siitä miten pienryhmätoimintaa käytetään työvälineenä päiväkodin arjessa. Tosin Pöykkölän päiväkodin kohdalla olisi toivonut, että pienryhmäpedagogiikka olisi ollut laajemmin käytössä, mutta ehkäpä tämän tutkimuksen pohjalta asiaan kiinnitetään jatkossa enemmän huomiota.

Tutkimuskysymyksemme, joka koski päiväkodin henkilöstön koulutusta, ikää ja palveluvuosia otettiin tutkinnan alle puhtaasti omien kokemusten pohjalta. Samaa työtä samalla tavalla vuosikaudet tehneet ihmiset kun usein vastustavat muutosta. ”Asiat on aina tehty tietyllä tavalla” tai ”näin meillä on aina tehty” on kuulunut usein myös sijaisena ollessa jos on ehdottanut jotain uutta ja erilaista. Kuitenkin vastauksia analysoidessamme huomasimme, että tästä olekaan kysymys Pöykkölän päiväkodissa. Emme löytäneet ikään, koulutukseen tai työvuosiin liittyvää syytä siihen miksei pienryhmätoiminta saattaisi toimia Pöykkölässä. Lähes kaikki osapuolet toivoivat koulutusta ja lisätietoa pienryhmäpedagogiikasta mikä on edellytys sille, että pienryhmätoiminta saadaan toimimaan. Mikäli kiinnostusta ja sitoutumista asiaan ei löydy ei pienryhmätoimintaa saada toimimaankaan. Selvää yhtäläisyyttä sille, miten lapset pienryhmiin jaetaan, ei löytynyt koska pienryhmätoiminta ei ole jokapäiväistä joka ryhmässä.

Pienryhmäpedagogiikka aiheena on sen verran mielenkiintoinen ja Pöykkölän päiväkodin tilanne sen suhteen niin osittaista vielä, että olisi mielenkiintoista nähdä mitä jatkossa tapahtuu. Jonkinlainen tehokurssi pienryhmätoimintaan olisi kenties paikallaan, joka potkaisisi toiminnan kunnolla käyntiin. Henkilöstöllä olevat toiveet ja halu saada lisää tietoa aiheesta osoittaa sen, ettei mielestämme ole mitään syytä miksi ei tätäkin pedagogista työvälinettä voitaisi ottaa Pöykkölässä tehokkaaseen käyttöön. Onneksemme Eeva asuu Rovaniemellä, joten hän mahdollisesti näkee tulevaisuudessa miten Pöykkölän päiväkodin pienryhmätoiminta lähtee kunnolla käyntiin ja toivomme, että hän voisi jopa olla toteuttamassa sitä.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut erittäin pitkä ja uuvuttavakin prosessi molemmille, mutta myös erittäin opettavainen. Koskaan ei saa antaa periksi vaikka opinnäytteet aiheet muuttavatkin ja ongelmia kasaantuu eteen. Myös pienryhmäpedagogiikasta on löytynyt paljon uutta, syvempää tarkoitusta ja toivomme, ettei se ole pelkkä muoti-ilmiö toisten muoti-ilmiöiden joukossa vaan päiväkodit ottavat sen tosissaan käyttöön. Tarkoitus on kuitenkin antaa lapsille mah-

dollisimman kiireetön ja turvallinen lapsuus vaikka se tapahtuisikin päiväkodissa eikä pelkästään kotona äidin helmoissa. Tulevina päiväkodintäteinä ainakin itse sitoudumme pienryhmäpedagogiikkaan ja toivomme, että voimme käyttää sitä pedagogisena työvälineenä työssämme myös jatkossa enenevissä määrin.

LÄHTEET

Aaltonen, M & Ojanen, T & Sive´n, T & Vihunen, R & Vile´n, M. 2003. Lapsen aika. 6 – 7. painos. Porvoo. WSOY.

Alila, Kirsi & Parrila, Sanna (toim.) 2011. Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006 - 2010. Oulu: Uniprint.

Anttila, Pirkko 1998. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. www.metodix.com.

Dunderfelt, Tony 1999. Elämänkaari psykologia. Porvoo: WSOY.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsijärvi, S & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino

Hirsijärvi, S & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsijärvi, S, Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Otavan Kirjapaino Oy.

Inspirans Oy:n kotisivut. Haettu 22.8.2014 <http://www.inspirans.fi/>

Jarasto Pirkko & Sinervo Nina: Elämää varten: Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy 1997

Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoitossa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Keltinkangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Koivisto, Päivi 2007. ”Yksilöllistä huomiota arkisissa tilanteissa” Päiväkodin toimintakulttuurin kehittäminen lapsen itsetuntoa vahvistavaksi. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Kuuloliitto www.kuuloliitto.fi

Mannerheimin lastensuojeluliiton Vanhempainnetti:
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään - näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen, 1. painos. Pedatieto Oy.

Nurmi Jari-Erik & Ahonen Timo & Lyytinen Heikki & Lyytinen Paula & Pulkkinen Lea & Ruoppila Isto: Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: WSOY Pro Oy 2009

Polamo, Kim, 2010. "Lapsen emotionaalisten tarpeiden kohtaaminen päiväkodin työpari - ja tiimityössä" pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Pöykkölän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. Haettu 7.9.2014
<http://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=1f622a82-08e6-4900-954c-bb53b7c37a8f>

Rovaniemen kaupungin sivut. Haettu 22.8.2014 <http://www.rovaniemi.fi/fi>

Rovaniemen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Haettu 22.8.2014
<https://www.rovaniemi.fi/loader.aspx?id=3864e6cc-61c4-4b17-8d25-44f5db9dee18>

Savolainen, Elina 2013. "Pienryhmätoiminta päiväkodin lapsiryhmätoiminnan järjestämisen keinona". Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Salminen, E. & Tynnenen, K. 2011. Omahoitajana päiväkodissa – Omahoitajuus pedagogisena työmenetelmänä, 1. painos. Pedatieto Oy.

Sinkkonen, Jari. 2004. Kiintymyssuhdeteoria - tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. Lääketieteen Aikakauskirja Duodecim, 2004; 120(15): 1866-73.

Takala, Annika & Takala, Martti. 1988. Psykologinen kehitys lapsuusiässä. 3.painos. Porvoo. WSOY

Tenava päiväkodit nettisivut: <http://www.tenava.net/index.php>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Vantaa.

Vanhempainnetti. Haettu 28.8.20014. <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes. Hakupäivä 22.8.20014
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>

Vilkko-Riihelä Anneli: Lukion kertauskirja: Psykologia. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit 2008

1973/36.19.1.1973 Laki lasten päivähoidosta. Viitattu
27.8.2014 <http://www.finlex.fi>

1973/239.16.3.1973. Asetus lasten päivähoidosta. Säädos säädöstietopankki
Finlexin sivuilla. Viitattu 27.8.2014. <http://www.finlex.f>

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Hankkeistussopimus

Liite 3 Kyselylomake

OPINNÄYTETYÖN HANKKEISTUSSOPIMUS

LAPIN AMK

Lapland University of Applied Sciences

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu ja alla mainittu toimeksiantaja sopivat täällä sopimuksella opiskelijatyönä tehtävän hankkeistetun opinnäytetyön tekemisestä.

Toimeksiantaja			
Nimi	Pöykköjen palvelot		
Osoite	Muonskuja 1 96100 Rovaniemi		
Puh.	0405552007	Sähköpostiosoite	tuovintamella.rpt@rovaniemi.fi
Yhdyshenkilö/työelämäohjaaja			
Nimi	Tuovi Nikemä-Riipi		
Osoite			
Puh.	0405552007	Sähköpostiosoite	tuovintamella.rpt@rovaniemi.fi
Oppilaitoksen tiedot			
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu			
Opinnäytetyön ohjaajan nimi	Leena Seppälä ja Seija Järvi		
Nimi	Lapin Ammattikorkeakoulu		
Osoite	Tienkatu 1 Kemi		
Puh.		Sähköpostiosoite	leena.seppala@lapinamk.fi
Opinnäytetyön tekijä(t) (nimi, kotipuhelinnumero, yhteystiedot)			
Leena Seppälä ja Sari Sökölimä			

Opiskelijanatyönä tehtävän opinnäytetyön tiedot	
Opinnäytetyön nimi/aihe	Pöykköjen palvelojen laadunmittaus perustutussa
Työn alkamisaika	1.5.2014 - 28.8.2014
Opinnäytetyöstä aiheutuviesta kustannuksista vastaa	Opiskelija
Tulosten salassuudesta sovitaan seuraavasti	Tutkimustulokset on saatavilla vain tutkijalle ja julkaisunsa vuoksi

Opinnäytetyön hankkeistusta koskevat tiedot:

- Toimeksiantaja maksaa koko ammattikorkeakoululle tai opiskelijalle työn tekemisestä ja tästä on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.
- Opinnäytetyön ohjaukseen osallistuu nimetty työelämän edustaja ja tästä on kirjallisesti sovittu ennen opinnäytetyön aloittamista.
- Toimeksiantajan taroituksena on alusta lähtien hyödyntää opinnäytetyön tuloksia ja tästä on sovittu kirjallisesti ennen opinnäytetyön aloittamista.

Jos tähän sopimukseen tulee muutoksia, on se jokaisen osapuolen uudelleen hyväksyttävä ja allekirjoitettava.

Tämä sopimus on tehty 3 kappaleena, yksi jokaiselle sopijapuolelle.

Paikka Rovaniemi

Päivä 14/5 2014

AMK:n edustaja

Toimeksiantajan edustaja

Rovaniemi

Varhaiskasvatuspalvelut
varhaiskasvatuspalvelujen johtaja
Pirjo Honkavuori

Viranhaltijapäätös

8.5.2014/24 §

Dno KAUPKIRJ: 193 /2014

Tutkimuslupa/Eeva Haataja ja Sari Solehmainen

Asia Lapin ammattikorkeakoulussa opiskelevat Eeva Haataja ja Sari Solehmainen hakevat tutkimuslupaa opinnäytetyöhön liittyvän tutkimuksen tekemiseen. Opinnäytetyön aiheena on pienryhmäpedagogiikan haasteellisuus päiväkodissa. Opinnäytetyöhön liittyvässä tutkimuksessa selvitetään mm. miten henkilöstö koee pienryhmäpedagogiikan työvälineenä työssään.

Tutkimus toteutetaan Pöykkölän päiväkodin henkilökunnalle jaettavilla kyselylomakkeilla ja keskustelemalla henkilökunnan kanssa.

Tutkimusta ohjaavat lehtori Leena Seppälä ja tuntiopettaja Seija Järvi.

Päätös Eeva Haatajalle ja Sari Solehmaiselle myönnetään em. tutkimuslupa.

Tutkimuksessa on noudatettava henkilötietolain ja julkisuuslain säännöksiä. Tutkimuksen toteuttamisesta on vielä erikseen sovittava ko. yksikön esimiehen kanssa.

Tutkimuksesta tulee toimittaa yksi kappale Rovaniemen kaupungin varhaiskasvatuspalvelujen käyttöön ja se on lähetettävä varhaiskasvatuspalveluihin, osoite PL 8216, 96101 Rovaniemi.

Allekirjoitus

Pirjo Honkavuori
varhaiskasvatuspalvelujen johtaja

Toimeenpano

Ote:Eeva Haataja ja Sari Solehmainen,
Tuovi Niemelä-Riipi/Pöykkölän päiväkot

Muutoksenhakuosoitus

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksen tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän (7) päivän kuluessa kirjeen lähettämisestä. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä, kun päätös on asetettu yleisesti nähtäväksi.

Valitusviranomainen

Rovaniemen kaupunki
Palvelujohtokunta
Postiosoite: PL 8216, 96101 Rovaniemi
Käyntiosoite: Hallituskatu 7

Liite 3**Hei Pöykkölän päiväkodin työntekijät!**

Olemme Lapin Ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoita ja teemme opinnäytetyönä tutkimusta kuinka pienryhmätoiminta toimii Pöykkölän päiväkodissa ja kuinka sitä voitaisiin kehittää.

Haluamme haastattelun avulla saada selville kuinka henkilöstö kokee pienryhmäpedagogiikan työvälineenä työssään. Haluamme myös saada tietoa kuinka ryhmät jaetaan ja kuinka lapsilähtöistä toiminta on? Pienryhmäpedagogiikka on mainittu myös Pöykkölän päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa ja tämän haastattelun avulla saamme tietoa kuinka pienryhmäpedagogiikkaa tulisi henkilökunnan mielestä kehittää. Toivomme teillä olevan aikaa vastata tähän kyselyyn ja jos joku kysymys jää askarruttamaan, niin voitte kysyä asiasta meiltä lisää.

Terveisin Sosionomiopiskelijat Eeva Haataja ja Sari Solehmainen

Eeva.Haataja@edu.lapinamk.fi

Sari.Solehmainen@edu.lapinamk.fi

Taustakysymykset

1. Ammattinimikkeesi
2. Koulutuksesi
3. Työkokemuksesi lasten parissa (Vuosia/Kuukausia)
4. Ikäsi

Alle 25	
25 - 35	
36 - 45	
46 - 55	
56 - 65	
Yli 66	

❖ Kädentaidot?

❖ Retket?

❖ Satuhetket?

❖ Muita tilanteita?

3. Kuinka usein pienryhmissä toimitaan?

Päivittäin	
2 - 3 kertaa viikossa	
Kerran viikossa	
Ei ollenkaan	

4. Miten ryhmät jaetaan?

5. Ovatko lapset osallisena pienryhmätoiminnan suunnittelussa?

Kyllä	
Ei	
Joskus	

Kuinka lapset osallistuvat pienryhmätoiminnan suunnitteluun?

6. Vaikuttaako lapsen ikä mielestäsi pienryhmäpedagogiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen? Miten se vaikuttaa?

7. Mikäli ryhmässänne on pienryhmätoimintaa, oletko huomannut sen vaikutuksen lasten toiminnassa? Arjen toimivuudessa? Kaverisuhteissa?

8. Mitkä ovat mielestäsi haasteena pienryhmäpedagogiikan toteuttamisessa?

Henkilökunnan riittävyys	
Toiminnan suunnittelu	
Ryhmän dynamiikan löytäminen	
Henkilöstön sitoutuminen pienryhmätoimintaan	
Erityislapset ja heidän tarpeensa	
Jokin muu, mikä?	

9. Oletko osallistunut pienryhmäpedagogiikan koulutukseen? Toivoisitko saavasi lisätietoa pienryhmäpedagogiikasta?

10. Miten mielestäsi pienryhmäpedagogiikkaa voitaisiin kehittää?

Kiitos vastauksistasi!

Eeva ja Sari